

MADENCİLİK *Bülteni*

I SAYI: 25

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINI

NİSAN 1993

- TÜRKİYE CUMHURİYETLERDE MADEN POTANSİYELİ ve YATIRIM İMKANLARI!...
- ALTIN MADENCİLİĞİ ÇEVREYİ TEHDİT EDİYOR MU?...
- FENNİ NEZARETÇİLİK! YETERİNCE ÖNEMSENİYOR MU?

		Bu SAYIMIZDA
Tayfun ÖZUSLU	SAYFA 2	
Madencilik Bülteni'nin Yazar Kadrosu Zenginleşiyor, ^e^leşiyoor!		
Fevzi TUNA	SAYFA 4	
Batı'da Lâikliğin Doğuşu		3 Kömürün Bahtı Kara Değil, Yeşil
MeteGÜRAY	SAYFA 5	3 Fon Kredilerinde Faiz İndirimi
Etkileşim		3 İzmir İl Temsilciliği Etkinlikleri
Dr. Duran KOCA BAG	SAYFA 6	3 Söyleşi
Altın mı, Çevre mi?		
Ferit DOĞAN	SAYFA 12	
Bitmeyen Şarkı, KİT'ler		DÜNYA PİYASALARINDAN HABERLER
Yakup KESKİN	SAYFA 16	
Gelik'te Nakliyat Darboğazları		• Televizyon, Stronsiyum Tüketimini de Yönlendiriyor
Murat HANLIOGLU	SAYFA 17	
Ülkemizde Maden Mühendisi - P,atlayıcı İlişkisi		• Çevre Mevzuatı Jipsin Yanürün Olarak Kurtarılmasını Hızlandırdı
İlhami ALP	SAYFA 22	
"Fenni Nezaretçilik", Bugünkü Durumu Nasıl Olmalıdır?		

MADENCİLİK BÜLTENİ'NİN YAZAR KADROSU ZENGİNLEŞİYOR VE gençLEŞİYOOOR (!)

*» Tayfun OZUSLU
1971/1672

"Eğer rüya gören kimse, rüyasına ciddi olarak inanırsa, hayatı dikkatle gözler, gözlemlerini gökte kurduğu şatolarla kıyaslar ve eğer, genel olarak söylemek gerekirse, rüyasının gerçekleşmesi için bilinçli olarak çalışırsa, rüya ile gerçek arasındaki ayrılığın hiç bir zararı olmaz. Rüyalarla hayat arasındaki bir bağ varsa, herşey yolundadır."

D.I. Pisarev

1989/1 sayılı nüshamızın ön kapağına "Yeniden Çıkarken" yazılışından bu yana geçen 4 yıl içinde, hayretengiz dönüşümlere tanık olduk. Her ne kadar gündemimize alınmamış olsa da, kurucularınca "... kurulduğu andan itibaren yıkılış sürecinin de başlatılması..." öngörülerek kurulduğu halde, giderek, dünyanın en ceberrut örneği olan bir devletin yıkılması, kuşkusuz ki, anılan dönüşümlerin en sarsıcısıy-

dı. 5 M binyıllık mavi gezegenimizde 5 binyıllık tarihi bile olmayan insanlığın son 5 on yıl içinde, iyice azdırdığı üretim anarşisi sonucunda, öyle berbat bir noktaya varıldı ki, bilginler, artık biosferin iflas edip etmeyeceğini tartışmayı kestiler, iflasa çeyrek mi kaldığını, yoksa 5 mi kaldığını tartışmaya başladılar. Aynı dönemde, özellikle metal madenciliği, yalnız konjonktürel dalgalanmalarla değil, uzun vadeli ekonomik-politik eğilimlerle de endüklenen global bir krize girdi. Hem konjonktürel dalgalanmaların, hem de "çevre felaketi" gibi endişelerden kaynaklanan uzun vadeli eğilimlerin, sektörümüze de yansımaları fazla gecikmedi; birincisinin etkisi ile krom ve manyezit, ikincisinin etkisi ile de civa ve antimuan ocakları kapandı; bütün bunlar azmış gibi, 80'ler boyunca inat ve kasıtlı uygulanan hasmane ekonomi politikalarının etkisiyle, demir ve linyit ocakları kapandı; 15 yüzyıllık Havzamız'ın toptan kapatılması gündeme getirildi. Sonuç itibarıyla, binlerce madenci ve onlarca meslektaşımız işlerinden oldu. Hepsinden acısı, düzene girmişçesine hergün bir madenci öldüğü yetmezmiş gibi, 1990 Şubatı'nda Yeni Çeltek'teki 69 madencinin ve 1992 Mart'ında da Kozlu'daki 263 madencinin gri-zu + toz infilakı sonucunda ölümüne tanık olduk. Faciaların acısını

kimimiz, dinleyerek ve okuyarak; kimimiz de, kömürleşmiş beden cüzlerini boşlara doldurarak ve canhıraş feryatlar işiterek yaşadık." Karacaahmet Bülteni"ne dönen "MADENCİLİK Bülteni"nin arka kapağı hâlâ kapkara basılıyor. Yine aynı dönemde, iş kazası, trafik kazası, siyasî cinayet, enfarktüs, kanser, vs. gibi çeşitli illetler yüzünden bir çok meslektaşımız aramızdan ayrıldı. Velhasıl — zifirî siyah bir tuvali kardelenlerin pervasızlığıyla yarıp, yüreklerimize çöreklenen yılgınlığa ve beyinlerimizi kemiren umutsuzluğa inat bembeyaz gülümseyerek, sadece ülkemize değil, tüm dünyaya parmak ısırtan 1989-90 Kışı'ndaki "Zonguldak Episodu" istisna kalmak kaydıyla— öyle bir 4 yıl yaşadık ki, hayali 5 kapik etmez.

Yukarıda anılan güncel ve sektörel gelişmeler, doğaldır ki, Bültenimiz'in gündemini de etkileyerek, kapsamını ve içeriğini çeşitlendirdi ve maden mühendislerinin de, daha önce hiç görülmemiş canlılıkta bir hevesle, Oda'nın en sürekli etkinliğine katılmalarına yol açtı. Meslektaşlarımızın ne yaman hasletlere sahip olduklarını, ancak Bültenimiz sayesinde öğrenebildik ve manşette ileri sürülen zenginleşmenin aritmetik kanıtını ibraz etmek amacıyla da aşağıdaki çizelgeyi düzenledik.

Tayın •••	I Yayımlanan Nüsha Sayısı	II Toplam Sayfa Sayısı	III Görsel Malzeme Sayısı	IV İmzalı Yazı Sayısı (*)	V Ortalama İmza Yaşı
1989	5	112	19	9	53
1990	6	156	46	10	55
1991	2	36	22	1	84
1992	9	200	101	30	54
	22	504	188	50	

4 Yıllık "Hal ve Gidiş"imizin Nümerik Resmidir.

(! Madencilik Bülteni'nde yayınlanmak nere üyelerimizce gönderilen makale, katkı, anı, şiir vs gibi imzalı yazıların toplam sayısından ibaret olup; Oda'nın yöneticileri, profesyonel görevlileri ve konuk yazarları, F.H. Dağkrca, klinslem, I Varbirö, vs. gibi) değerkndirmeye alınmamıştır.

Yukarıdaki çizelgenin ilk iki sütununa bir bakışta hemen görüleceği gibi, "ayda bir" çıkmayı bir türlü beceremeyen Bültenimiz'in ortalama periyodu 2 ay bile değil (hatta, 1991 itibarıyla "aylık" "yarım yıllık"a dönmüş); ama ortalama 23 sayfa/nüsha (S N/£) yayınlamışız. III. sütununa baktığımızda ise, fotoğraf, karikatür, grafik, çizelge vs. gibi her türden "görsel malzeme" derişiminin, ortalama 0,37 adet / sayfa (L III/ZII) olduğunu görüyoruz; yani, bir diğer deyişle, her 3 sayfanın ancak birisinde seyran eyleyecek bir suret var; diğer ikisinde ise, kupkuru hurufattan başka hiç bir şey yok. Laf aramızda kalsın; ama, bizim bültenin takdim biçimi, gerçekten içler acısı: Dizgisi bir rezalet (En çok özen gösterilen nüshasında bile 0,3 adet/sayfa tashih var; Mürettip ve Musahhih Beyler uyuyorlar mı?); mizanpajı ayrı bir rezalet (bazı sayfalar öyle tikiş tikiş ki, o puntoları okumaya lup gerek); baskısı, apayrı bir rezalet (aydinger sayfa" çıktısı alınıp, zurnanın son deliği, adinin bayağısı üçüncü hamur kâğıda basılıyor; bari "dönüşümlü" kâğıda basılsa, hiç olmazsa yeşilci taifesinin gönlü hoşnut olmaz mı?). Dahası, bizim bültenin bulmaca köşesi yok (yayın sorumluları 23. Sayı'ya "Briç ve Satranç Sayfası" tahsis edeceklerini müjdelediler; bakalım, arkası ge-

lecek mi?); dış haberler sayfası çoktan istop edildi; yıldız falı yok; "Rumuz Karanfil" köşesi yok, spor sayfası yok; "Mübeccel Abla"ya da "Şetaret Teyze" köşesi yok; serbest kürsüsü yok; dert babası yok; borsa köşesi yok; meteoroloji haberi yok; reklam yok; köşe yazarları yok; "Kimkimihingıdımgıdıladı" sayfası da yok... Dahası, kuponu yok; ne ansiklopedi veriyorlar, ne imsakiyeli takvim, ne daire, ne araba, ne silah, ne at ve ne de buzağı... Peki, bizim bültenin nesi mi var? Naçizane kanaatimizce, içerik kalitesi var. Hem de öyle bir içerik kalitesi var ki, öğünmek gibi olmasın, bütün meslek örgütlerinin yayınları içinde başa güreşir. Halep orada ise, arşını burada. İsteyen eline arşın alsın, isteyen de endaze; örneğin, ilanların yüzölçümü toplamının, sayfaların yüzölçümü toplamına oranını ya da beğendiği herhangi bir parametreyi, istediği yöntemle ölçsün, biçsin; yarışmacı arkadaşlara başarılar dileriz.

Bültenimizin içerik zenginliğinde en büyük pay sahibi olan üye katkılarının gelişimini sergileyebilmek amacıyla, Çizelge'nin IV. ve V. sütunlarındaki verilerden yola çıkarak aşağıdaki grafikleri çizdik.

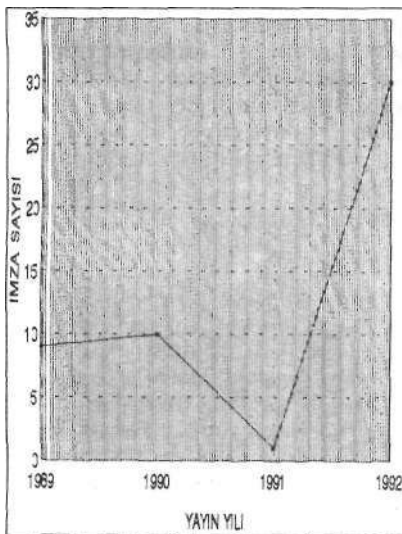
Şekil 1'de görüldüğü gibi, 1989 ve 1990 yıllarındaki 9-10 kişilik yazar kadromuz 1991'de küt diye 1'e düşüyor. 1991'de Bültenimiz'i im-

zasız kalmaktan kurtaran tek meslektaşımız Sayın Kadri Yersel, kadromuzun en yaşlısı (86) olduğu halde 7 imza ve epey uzakarayla hâlâ yarışı önde götürüyor. (Ne diyelim?! Kadri Ağabey'in ömrüne bereket ve kalemine kuvvet dilemekten başka, elimizden pek bir şey gelmiyor." Dalya 1001"). 1992'de ise, başlangıçtaki 9-10 kişilik kadromuzun, asemptomatik bir tırmanışa geçerek üçe katlanışını izliyoruz.

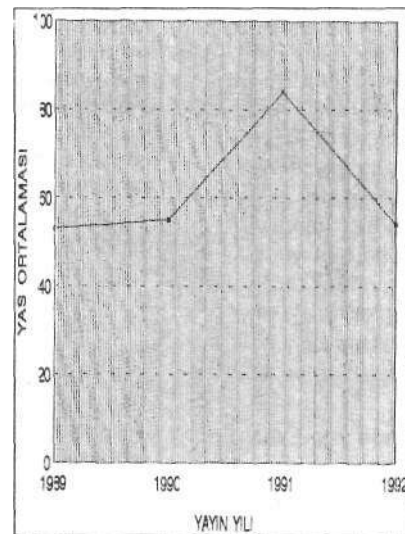
Çizelgede görülmeyen bir diğer önemli veri, en genç kalemi 32 yaşında (Sayın Ali Aydın) olan yazar kadromuzun arasında akademik unvan sahibi meslektaşlarımızın %15'i bile bulmaması; ki, bu da ilginç bir gelişme olarak yorumlanıyor. Benzer bir sayım, "MADENCİLİK Üçaylığı" için yapılsaydı, kesinkes, tam tersi bir sonuç elde edilirdi.

Şekil 2'de görüldüğü gibi, bizim bülten yazı gönderenlerin yaş ortalaması, 1989'da 53 ve 1990'da 55 iken, bir yıl sonra 84'e fırlıyor. 1991'de Sayın Yersel'den başka, hiçkimsenin imzalı yazı göndermesinden kaynaklanan bu ekstremitenin, aritmetik gerçekliğine rağmen, herhangi bir istatistik değeri düşürmeye alınması sağlıksız olur. Ama, ne önemi var? Değilmi ki, Müsü Alaton ve Babıali'deki yağdanlıkları, 12 ile 263 ölümlü kazayı ya da gazlı ve yangınlı derin ocaklar ile üstörtüsü kömürden daha ince açık işletmeleri aynı ortalamaya katıyorlar? Onlar, hiç aritmetik-geometri farkı gözetiyorlar mı? Biz de benzer türden istatistik dümenler çevirebilirdik. Ne mi yapabiliriz? Örneğin, Bülten'le ilgilenmeleri zaten aslı görevlerinden olan genç profesyonellerin, Oda'yı sorumluluk altında bırakmamak için, imzaladıkları yazıları da ortalama katabilir ve 1989, 90 ve 92 verilerini 51, 54 ve 52 yaşa kadar indirebilirdik. Ne var ki, "MADENCİLİK Bülteni" gibi ciddî bir yayın organının haysiyetine hanel getirecek bu tür bir hokkabazlığa, asla tenezzül ve tevessül etmedik.

Şekil 2'yi son defa incelediğimizde, 1991'de 84 olan yaş ortala-

Şekil 1
Yayın Yılı - İmza Sayısı karşılaştırması

Şekil 2
Yayın Yılı - Yaş Ortalaması karşılaştırması

masının, aniden pikeye geçerek 1992'de 54'e kadar alçaldığını ve bu hızlı inişini sürdürmesi durumunda, 1993 Ekimi'nde apsis'e çakılıp kalarak, nihayet sifira müncer olacağını gözleyebiliyoruz. Ayan beyan görüldüğü gibi, yazar kadromuz hızla *çleşiyooooooooooooooooor(l)

Mizahı bir yana bırakıp, gerçeğin asık suratına dik-katle bakacak olursak, üyelerinin yaş ortalaması 37 olan bir mühendislik örgütünün yazar kadrosunun ortalama 54 yaşında olması pek de gırgıra alınacak bir gelişme gibi görünmüyor. Bu tesbitin ardından, şöyle bir sonucun cevaplanması da gerekebilir. "N'olmuş yani mühendislerin ya da genç maden mühendislerinin muharrirliğe soyunmaları, çok matah bir marifet midir?!" Hayır, elbette ki değildir. Günboyu en az 1 1/2 vardiya tabiatı arz ile mücadele edip, ayrıca işçisiyle, sendikacısıyla, patronuyla da cebelleşen 25-30 yaşındaki bir meslektaşın, uykudan önce atacağı iki teki elinden bırakıp da kalem kuşanması pek kolay katlanılacak bir eziyet değildir. Ancak, sorun yazı yazmak veya yazmamak sorunu da değildir. Olabildiğince çok sayıdaki genç meslektaşımızın eline kalem alması, bizim bültenin kolektif bir örgütleyici gibi işlev görmesine yol açabilir.

Günümüzde, artık örgütlenmenin gerekip gerekmediği değil, yöntemleri tartışılıyor. İster, meslektaşlarımızın sendikal haklarını kazanmaları ve kullanmaları hedeflensin; ister, 19-20 yaşındaki çocukların kaderini tayin ettiği halde, bu çocukların 3/4'ünün, varlığından bile bihaber olduğu -insanlarımızı tehdit edecek boyutlardaki bir radyasyon sızıntısını, emirkomuta zinciri içinde kamuoyundan gizlemeyi becerecek kadar soysuzlaşan- YÖK Ucubesi'nin hâlâ yaşadığı ülkemizin değişimi hedeflensin; ister, önüne gelenin kafasına ettiği miktarda maydanoz, gözlük çerçevesi, kapı menteşesi, çikolata, klima cihazı, CFC gazı, siyanür, sarı pasta, çelik, vs. üretebilme özgülüğünden doğan kaosun sonucu olarak -en basit bir tıbbî müdahaleden bile mahrum olmaları nedeniyle- 35.000 çocuğun hergün hâlâ öldüğü dünyamızın değişimi hedeflensin (hayali bile cihan değer, bir de gerçekleşse fena mı olur?). Ya da, her ne hedeflenirse hedeflensin. Eğer, örgütlenme bir amaçsa, üyeler arasında sağlam ve kalıcı bağlarla örülmüş bir iletişim ağı dokunmasını sağlayacak merkezî bir yayın organı da, vazgeçilmez bir araçtır. Bağları örecektir kadro, ne ölçüde zengin ve dinamik olursa, örgütsel yapı da o ölçüde güçlenecektir. Bu bağlamda, genç meslektaşlarımızın ellerine kalem almaları hiç de "kitabîliğe boşulmuş bir masabaşı hobisi" değildir; tersine, örgütlenme yolunda atılacak acil bir adımdır.;

10 kişilik yazar kadromuzun, iki yıl içinde üçe katlanacağını beklemiyorduk. Bu kadro 1994'de 100 kişiye çiksa ve ortalama yaşı 44'e inerse, fena mı olur?

Rüya görmeliyiz!...

Bu yazı 1993 başında kaleme alınmıştır. MB.

BATI'DA LAİKLIĞIN DOĞUŞU

A Fevzi TUNA
Maden Mühendisi

Lâiklik, bizde din ile devlet işlerinin ayrılması, diye tarif edilir. Nedeni de yapılan bir iş dine aykırı olabilir, fakat devlet için iyi olabilir, deniliyor. Batı, lâik olmuş, din ile devlet işlerini ayırmış, böylece ilerlemiş, deniliyor. Batı'da demokrasi kurulmuş ve parlamento oluşmuş. Parlamentoda halk için iyi şeyler isteyenler, halk yanlıları solda, krallık yanlıları sağda toplanmış, deniliyor.

Sağ tarafta oturanlara bakıyorsunuz, aristokrasi yanlısı rahipler var, sol tarafta oturanlara bakıyorsunuz, burjuvazi yanlıları var, fakat rahip yok. Lâikliğe dinsizlik diyenler, sağda din adamları olduğu için sağ din yanlısı, solda rahip olmadığı için sol dinsizdir, diyorlar. Burada lâiklik konusunda çözümsüzlük başlıyor.

Lâiklik konusu 1789 Fransız Parlamentosu'na bakılarak açıklanamaz, fakat kurulan mahkemelere bakılarak açıklanabilir. Mahkemede burjuva yanlılarının yanında rahip de var. Parlamentodaki rahip kimden yana, mahkemedeki rahip kimden yana, sorusu akla geliyor. Parlamentoda sağda oturan rahip katolik, mahkemedeki ise protestan. Biri hesap soranın, diğeri hesap verenin yanında. Mahkemedeki rahip niye burjuvaların yanında yer almış?

Protestan Martin Lulher'in, katolik papanın dine aykırı fetvalarını protesto etmesi ile doğan meslek mensubu protestan din adamı, devletten bir ücret almıyor, protestanların verdiği ile yetiniyor. Dinde yanlış yapanların yargılanmasını istiyor. Hristiyanlık iki mezhebe bölünmüş; katolik ve protestan. Katoliklerin elinde bulunan engizisyon 1789'da Protestanlara geçiyor. Teokratik devlet kendi alternatif mezhep tarafından yargılanıyor. Sonuçta din işleri ile devlet işleri ayrılmalı tezi kazanıyor. Protestan rahip, katolik rahip gibi seçime girmiyor. Partiler üstü kalıyor. Robespierre gibi demokrasi yanlısı politikacıları destekliyor. Nitekim Robespierre, Paris'e giderken yol masrafını protestan bir rahip karşılıyor.

Lâiklikte, teşkilatları, kuruluşları iki değişik mezhebin varlığına bağlı Batı dünyasında, katolik veya protestan, biri diğerkinin yanlışlarını bulup protesto etmiş, yanlışları dolayısıyla protesto edilmiş. Bir mezhepten diğerkine geçmek serbest, politikacı hangisine taviz versin? Birine dinsiz dese diğeri güceniyor. Lâikliğe dinsizlik dese, teokratik devletin dayandığı katolik mezhebi yanlışları nedeniyle protestanlığa sebebiyet vermiş. Batıda lâiklik, teokratik devletin kendisine alternatif olarak geliştirdiği din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasını isteyen protestan tarikatının gelişmesinin bir sonucudur. Proclstana nasıl dinsiz denir? Lâikliğe nasıl dinsizlik denir?...

DUYURU

İTÜ MADEN FAKÜLTESİ 40. YIL BİLİMSEL ETKİNLİKLER VE KUTLAMA TÖRENLERİ

Ülkemizin madencilik alanında üniversite düzeyindeki ilk eğitim kuruluşu olan İTÜ Maden Fakültesi, içinde bulunduğumuz sene, kuruluşunun 40. yılını idrak edecektir. Bu vesile ile yapılması düşünülen kutlamaları düzenleyip gerçekleştirmek için, başta, öteden beri Fakültemizle yakın ilişkiler içinde bulunan Madencilik sektöründeki kurumlar olmak üzere Fakültemiz'in çeşitli kademe ve statüdeki elemanlarının ve diğer bazı bireylerin yer aldığı 4 kurul oluşturulmuştur. "ORGANİZASYON KURULU", "YÜRÜTME KURULU", "DANIŞMA KURULU" ve "ONUR KURULU" isimli bu kurullar ve onlara yardıma olmak üzere oluşturulan değişik amaçlı birçok komite, çalışmalarına başlamış bulunmaktadır.

Bu kurullarda alınan kararlara göre, kutlama ve etkinlikler iki kısım halinde yapılacaktır. Birinci kısımda: "DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE MADENCİLİK", "40 YILIN IŞIĞINDA MADENCİLİK EĞİTİMİ VE SORUNLARI" adı altında bilimsel konuların tartışılacağı paneller; "40 YILIN İÇİNDEN: İTÜ MADEN FAKÜLTESİNİN DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI", "40 YILIN GETİRDİKLERİ", "ANILARLA 40 YIL" gibi konuşmalar ve "ödül dağıtımını, plaket verilmesi" gibi faaliyetler yer alacaktır. 1 ve 2 Temmuz 1993 (Perşembe ve Cuma) günleri gerçekleştirilecek olan bu kutlamalar, 3 Temmuz Cumartesi günü yapılacak geleneksel pikniğimizle son bulacaktır.

İkinci kısım ise -her sene tüm dünyada 4 Aralık'ta kutlanmakta olan Madencilik Bayramı ile bütünleşmesi amacıyla- 1,2,3 Aralık 1993 (Çarşamba, Perşembe, Cuma) tarihlerinde yapılacaktır. "MADEN FAKÜLTESİ 40. YIL SEMPOZYUMU" adı altında yapılacak olan bu 3 günlük bilimsel faaliyetler dizisinin 1. gününde "Madencilik Sektörü Ekonomisi", 2. gününde "Madencilik ve Çevre" ve 3. gününde de "Madencilik Eğitimi" konuları ele alınıp işlenecektir. Çağrılı tebliğlerin de yer alacağı bu sempozyumun da gerek Fakültemiz gerekse Sektörümüz içinde iz bırakacak bir düzeyde gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır.

Kutlama faaliyetleri ile ilgili olarak buraya kadar kullanılan "Madencilik" terimi ile, Fakültemizi oluşturan 4 bölümün (Maden, Jeoloji, Jeofizik, Petrol) temsil ettiği mühendislik disiplinlerinin hepsi birden kastedilmiştir.

Bu kutlamalara, başta mezunlarımız ve mensuplarımız olmak üzere, Fakültemizle yakın ilişki içinde olan çok sayıda kurum ve bireyin katılacağına inanıyor ve kutlamaların mükemmel olması için herkesten her yönde katkı ve destek bekliyoruz.

Gelişmelere paralel olarak duyurulara devam edeceğimizi bildirir saygılar sunarım.

Maden Fakültesi 40. Yıl Kutlama Kurulları adına

Prof. Dr. Şinasi ESKİKAYA
Dekan

ETKİLEŞİM

& MeteGURAY
Maden Mühendisi

Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC)'nde mesleğini icra eden meslektaşım Sayın Gökhan GÜLER'in, bültenimizin Ocak 1993/23. sayısının 8. sayfasında yer alan ilginç yazısını, benim gibi, bu bülteni izleyen tüm meslektaşlarıma da ilgiyle okuduklarına inanıyorum.

Madencilik alanında isim yapmış ve ülkemizin de bu alanda ekonomik ilişkiler içinde bulunduğu GAC'ni, Kıta'nın en gelişmiş (ırk ayrımı konusu hariç) ülkesi olarak tanımaktayız. (Esasen Avrupa'dan göç eden sömürgeci ülke insanlarının kurduğu bir ülke olarak.)

Meslektaşımızın ayrıntıları ile belirttiği ve bendenizin 1992/21 sayılı Eylül bülteninde çıkan yazıma atfen kaleme aldığı yazıda, GAC'nin Maden Kanunu niteliğinde olan "Mines and Works Act and Regulation"ı kaynak göstererek patlayıcı maddelerin kullanımının ne kadar esaslı kurallara bağlandığı, ayrıntılı bir şekilde göz önüne serilmektedir. Bu bir etkileşimdir. Her ikimiz de bu konunun güncelleşmesini istiyoruz; ancak, atalarımız: "Bir elin nesi var, iki elin sesi var." demişler. Bu çabalarımız, bir süre sonra yaprakları saracak olan Madencilik Bültenleri içinde unutulup kalmamalıdır. Bu konuda, üniversitemizde öğretim üyesi olarak görev yapan meslektaşlarımız değerli hocalarımızın ülke madenciliğinde ünlenmiş kamu ve özel sektör işletme ve yöneticilerinin, Meclisimiz'de parlamenter olarak görev yapan sayın meslektaşlarımızın da harekete geçmesini ve en kısa sürede mevcut yasa ve tüzüklerde gereken değişikliklerin yapılarak "Patlayıcı Madde Kullanacak Kişilerin mutlaka EHLİYETE sahip olabilmelerinin" sağlam bir esasa bağlanmasını özlemle bekliyoruz ve diliyoruz.

Sayın Meslektaşım Gökhan GÜLER'i, gurbet elden ilgi duyarak Bültenimiz'de yayınlanan yazısından dolayı kutluyor, selam ve sevgiler sunuyorum.

ALTIN MI, ÇEVRE Mİ?

A Dr. Duran KOCABAĞ
Maden Mühendisi

1-GİRİŞ

1980 sonrası, Türkiye ekonomisinin dünyaya açılması ile yabancı maden şirketlerinin ülkemizdeki faaliyetleri de artmıştır. İlgili alanlardan biri de altın arama çalışmaları olmuştur. Bunlardan Alman, Hollanda ve Fransız ortaklı Eurogold firması ile, Alman Avusturya ve Yeni Zelanda ortaklı Tüprag firmalarının Bergama ve Edremit yöresindeki altın arama çalışmalarının, basın haberlerinde işletme aşamasına geldiği bildirilmektedir. Yalnız konu ile ilgili gelişmeler, yetkili ağızlardan herhangi bir açıklama yapılmadığını da düşünürseniz, biraz endişe vericidir.

En son gazete haberlerine göre (1), Avrupa Parlamentosu yeşiller grubu, Türkiye'yi "Siyanürlü Altın" çıkarımına müsaade ettiği için Avrupa Parlamentosu'na şikayet edip kınamasını isteyecekmiş, çünkü Edremit Körfezi ve Bergama yakınında altın madeni arama izni alan iki yabancı kökenli firma, zeytin ve çam ağaçları kaplı alanları bozarak çıkardıkları madeni siyanürle muamele edecekleri için, çıkan artıkları çevreyi kirletecek ve insanların hayatını tehlikeye sokacakmış. Bu nedenle Avrupa Parlamentosu'na sunacakları bir karar tasarısı ile Türkiye'yi, "Maden işletmesinde dinamitlemeler ve milyonlarca metreküplük kayanın öğütülmesi, büyük miktarda toz üreteceği ve bölgedeki 10 milyona yakın zeytin ağacı, portakal bahçeleri ve yakındaki ormanlıkları bozacağı bilinerek, siyanürlü maddelerin tüm Avrupa Topluluğu ülkelerinde kapalı olmayan ortamlarda kullanılmasının yasak olduğu dikkate alınarak, yöre halkı çok zehirli bir madde olan siyanürü, Nazilerin kamplarda toplu soykırım

amacı ile kullandığını bildiği için, bölgede kısa ve uzun dönemde sağlıklarının tehlikede olduğunu düşündükleri dikkate alınarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni siyanürlü kimyevi maddelerin maden çıkarımında kullanılmasını yasaklamaya ve yüzlerce yıllık eski kültür bitkileri ve ormanlarla kaplı değerli bir bölgenin yok edilmesini engellemeye" çağırıp, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne Akdeniz ve insanlığın ortak kültür kaynağı olan antik şehirleri korumakla yükümlü olduğunu hatırlatıp", uyaracakmış.

Doğal kaynaklar bir ülkenin

kalkınmasının en önemli araçlarından biridir. Altın tarih boyunca gerek zenginlik kaynağı, gerekse süs eşyası olarak istenen bir metal olagelmıştır. Ayrıca özellikle son yıllarda, başta elektronik sanayisi olmak üzere sanayideki kullanımı da AA artmıştır. ^ ^

Yine gazetelerden öğrendiğimize göre, Altın çıkarılacak yöredeki köylüler "Siyanürlü toz bulutlarından etkilenerek yaşamlarının tehlikeye gireceğinden kaygılandıkları için" sigortalı olmak istemişler. Konu ile ilgili olarak Gömeç Belediye Başkanlığı'nın sigorta şirketine yazdığı ve "... siyanür kullanılarak altın çıkartma çalışmalarında, kimyasal prosedür neticesi siyanürün, yöre içme suyuna ve yöreyi besleyen yeraltı rezervlerine sızarak halkın bir ölüm tehlikesi ile karşı karşıya kalacağını" belirttiği yazısı-

na, sigorta şirketi "Gerçekleşmesi kesin bir risk için teminat vermek, yani sigorta yapmak, sigorta prensiplerine aykırıdır. Bu sebepten istediğiniz sigorta teminatını veremiyoruz" diye reddetmiş. İlgili sigorta şirketinin temsilcisi de konuyu, "yanacağını bildiğiniz binayı sigorta etmek, ya da kanserli bir hastaya yaşam sigortası yapmak gibi bir şey" diye açıklamış.

Durum böyle olunca yine gazete haberlerine göre, Burhaniye, Gömeç ve Pelitköy Belediye Başkanları, altını çıkaracak Eurogold ve Tüprag firmaları Alman işbirlikli oldukları için, siyanürden zehirlenip ölmektense, Almanya'nın İstanbul Konsolosluluğu'na başvurarak 54 bin vatandaşları ile beraber Almanya'dan itica talebinde bulunmuşlar. Gömeç Belediye Başkanı Sn. Şefik Birdar konsolos Dr. Thila Rölger'e gönderdiği yazıda, "Belediyesi Gömeç'te içinde bulunduğu Edremit Körfezi'nde büyük bir altın madeni projesinin planlanmakta olduğunu, bu projede kullanılacak olan siyanür havuzundan çıkacak olan, hidrosiyanürlü asit zehirinin, körfezdeki çevre ve insan sağlığında esaslı tahribatlar yapacağı kesin olarak ispatlandığından, halkımın geleceği hakkında son derece endişeliyim. Yazımın ciddiyetini takdir ederek, müraعاتıma tevccüh göstereceğiniz ümidi içerisinde saygılarımı sunarım." demiş.

II. Endişe Duymak mı Yoksa Karşı Olmak mı?!

Dünyadaki bütün iyiliklerde kötülüklerde insan için, insan eliyle yapılıyor. Zararlı şeylerin elenip, faydalı olanların gerçekleştirilmesi, yapılan çalışmadan faydalanacağı varsayılan insanların konuya duyarlılığına, yanlış ve zararlı gördükleri hususlara işi gerçekleştirerek yükümlü olanların dikkatlerini çekebilmelerine, gerekli tedbirlerin alınması, gerekirse hiç yapı-

maması yönündeki tercihlerini ortaya koyabilmelerine bağlıdır. Konuyu bu açıdan baktığımız zaman, altın çıkarımı yapılacak maden sahalarının bulunduğu yörelerdeki insanların belli bir tepki ve uyanıklık içinde olması sevindirici bir şeydir. Yalnız her ne kadar, elimizde gerek maden sahalarının jeolojik ve topografik özellikleri, gerekse cevher içindeki altını kazanmak için uygulanacak prosesin teknik detayları hakkında somut bilgi yoksa da, olayların gazetele-re yansıdığı biçimi ile yöre insanları tarafından ortaya atılan çekinçlerin boyutu ile ifade şekli, maden mühendisliği eğitimi görmüş biri olarak, insanlarımızın yanlış olmasa da eksik bilgilendirildikleri izlenimi edinmemize neden oluyor.

Doğal kaynaklardan olan madenler, geçmiş jeolojik zamanlar içinde oluşmuş, bugün mevcut teknolojik imkanlar çerçevesinde ekonomik değer ifade eden jeolojik oluşumlardır. Aynı ekonomik adlandırma altında bile olsalar, örneğin; altın madeni, bakır madeni v.s. gibi, her maden yatağı jeolojik, mineralojik ve ekonomik değeri olan ve olmayan mineral ve kayaların karşılıklı konumlanışları ve etkileşimleri yönünden çok büyük farklılıklar gösterir. Dolayısı ile değerlendirilebilmeleri için uygulanacak proses ve tekniklerde farklılıklar gösterecektir.

Doğal kaynaklar bir ülkenin kalkınmasının en önemli araçlarındandır. Altın tarih boyunca gerek zenginlik kaynağı, gerekse süs eşyası olarak istenen bir metal olagelmıştır. Ayrıca özellikle son yıllarda, başta elektronik sanayisi olmak üzere sanayideki kullanımı da artmıştır. Dünyada önemli altın yatakları, Güney Afrika'da, Rusya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde,

Kanada'da, ABD'de, Avustralya'da, Gana'da, Rodezya'da, Zaire'de, Güney Amerika'da, Meksika ve Filipinler'de bulunmaktadır. Son yıllarda az da olsa ülkemizde de altın yatakları bulunmuş olması sevindirici bir olaydır.

Her kaynak gibi, maden kaynaklarının da değerlendirilip değerlendirilmemesi veya nasıl değerlendirileceği, ekonomik değer haline gelebilmesi için toplum tarafından harcanacak maddi ve manevi özveri ile, bunun karşılığında elde edilecek faydanın oranına bağlıdır. En sonunda, bir toplumsal tercih sorunudur. Önemli olan ise, bu tercihi yaparken kullanılan kriterlerin sağlıklı ve doğru bilgilere dayanıyor olmasıdır. Onun için de Bergama ve Edremit yöresindeki altın madenleri ile ilgili değerlendirmeleri "altının kazanımında siyanür kullanılıyor ve siyanür zehirli bir maddedir" doğrusuna değil, projelerle ilgili teknik verilere bakarak sürdürmek gerekir. Bu verilerde ancak ilgili yörenin maden jeolojisi, mühendislik jeolojisi, hidrojeoloji, maden mühendisliği, orman mühendisliği, botanik, biyoloji v.s. yönlerinden incelenmesi ile sağlanabilir. Altının siyanürle liç edilerek kazanılması yöntemi bütün dünyada uygulanan ve kontrol yöntemle-

ri oldukça gelişmiş bir prosestir. Önemli olan neyi, nasıl kontrol edeceğini bilmektir.

III- Konu İle İlgili Endişeler

Gazetelerden izleyebildiğimiz kadarıyla, Edremit ve Bergama yöresindeki insanlarımızın endişeleri aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

1- Siyanürün yeraltısuyuna karışarak yöre halkının sağlığını tehdit etmesi: Gerek cevherin liç için hazırlanacağı zemin, gerekse altını taşıyan çözeltilin toplanacağı havuz, jeolojik çevre koşullarına göre hazırlanmak zorundadır. Bu sadece siyanürün yeraltısuyunu kirlenmemesi için değil, siyanürde çözünen altının kaybedilmemesi için de önemlidir. Dolayısıyla olayın kontrolü, tamamen bir mühendislik sorunudur. Ayrıca tesis civarına açılacak sondaj kuyularından sürekli numune almak sureti ile herhangi bir sızıntı olup olmadığı sürekli olarak takip edilebilir.

Bölgenin yağışlı olması, dolayısı ile havuzların yağmur suyu dolması ile taşarak, siyanürün çevreye yayılıp denize kadar taşınması endişesi ise bizce yersizdir. Çünkü bu herşeyden önce işletme ekonomisi yönünden istenmeyen bir durumdur.

Maden sahalarının deprem bölgesinde olması kaygısına gelince, elbette beklenmedik doğal felaketlerin, bilinen en gelişmiş mühendislik çözümlerini dahi yetersiz kılması mümkündür. Ama, bu durumda sorun; sadece altın madeni için değil, örneğin petrokimya ve bir çok başka sanayi kolları için de geçerlidir. Örneğin bir deprem sonrası Aliağa Rafinerisi'nde çıkabilecek bir yangın ve arka arkaya oluşabilecek birkaç patlama yüzlerce insanın ölmesine sebep olabilir. Bu konuda evhımla tedbiri birbirine karıştırmamak gerekir.

2- Madenden çıkacak siyanürlü toz bulutlarının etrafa zarar vermesi: Eğer madenler yeraltı işletmesi olacaksa çevreye bir toz yayılması söz konusu değildir. Açık işletme yapılacaksa belli oranda toz çıkabilir. Ama zaten işletme aşamasında siyanür kullanımı söz konusu olmadığı için, siyanürlü tozlarda olamaz. Liç aşamasında ise, cevher hiçbir zaman rüzgarla etrafa yayılacak boyutlara kırılmayacaktır.

3- Hidrojensiyandır gazının etrafa yayılması: Liç işlemi, alkali ortamda yapılmak zorundadır. Bu da kireç veya kostik soda kullanılarak sağlanır ve kontrolü zor bir olaydır.

4- Maden işletmesinin zeytinlikleri ve çam ağaçlarını yok ederek doğaya zarar vermesi: Bu maalesef, çıkarılacak maden siyanür kullanımını gerektirmeyecek başka bir maden olsaydı yine geçerli olacaktı. Eğer ekonomimizin gelişmesi yönünden madenin çıkartılması uygun görülürse, katlanılması gereken bir durumdur ve dünyanın her tarafında bu böyledir. Üstündekini kaldırmadan altındakini çıkaramazsınız.

Bugün gelişmiş ülkelerde, işletilmesi biten maden yataklarının bulunduğu sahanın tekrar doğaya kazandırılması için gerekli çevre düzenlemeleri yapılmıştır. Bu sahalar ilgili firmalar tarafından tekrar ağaçlandırılarak doğaya kazandırılmaktadır. Ülkemizde de bu yönde gerekli kanunî düzenleme-

lerin yapılmasının ve uygulanmasının artık zamanı gelmiştir.

5- Proses atıklarının arındırılması: İşletme ekonomisi yönünden amaçlanan, siyanür çözeltilisini mümkün olduğunca sistemde döndürmektir. Onun için altın» alınan çözeltili, tekrar taze siyanür çözeltilisi ilave etmek sureti ile istenen yoğunluğa getirildikten sonra kullanılır. Buna rağmen her proseste olduğu gibi proses artığı su ve katı maddeler ortaya çıkacaktır. Bu atık suların temizlenmesi için uygulanacak proses suyun içerisindeki metal iyonlarına, katı partikül olup olmadığına, siyanür konsantrasyonuna bağlı olarak değişebilir. Bu konuda klor, ozon, hidrojenperoksit gibi oksidan ajanlarla oksit-

" ... Bergama ve Edremit yöresindeki altın madenleri ile ilgili değerlendirmeleri "altının kazanımında siyanür kullanılıyor ve siyanür zehirli bir maddedir" doğrusuna değil, projelerle ilgili teknik verilere bakarak sürdürmek gerekir. "

lerne ve çeşitli kimyasal reaktifler ilavesi ile siyanürü zararsız bileşiklere dönüştürerek, etkisiz hale getiren pratikte birçok yöntem geliştirilmiştir.^)

IV- SONUÇ VE ÖNERİLER

ister altın çıkarmak için olsun isterse başka bir sanayi yatırımı için, hiç kimsenin insanların yaşamını tehlikeye sokacak bir yatırım yapmaya hakkı yoktur. Bir ülkenin kalkınabilmesi için ise, doğal kaynaklarının değerlendirilmesi ve gerekli sanayi yatırımlarının yapılması zorunludur. Önemli olan bu yatı-

rımların yerinde ve uygun tekniklerle, gerekli güvenlik önlemlerini alarak yapılmasıdır.

Bergama ve Edremit'teki insanların, gerek çevreleri, gerekse kendi sağlıkları ile ilgili endişelerine hak vermekle beraber, olayların gazetelere yansıdığı biçimlerini almasının yanlış yönlendirilmiş bir tepki olduğunu düşünüyoruz. Asıl üzüldüğümüz konu ise, bu kadar olay olurken ne Çevre Bakanlığı'ndan, ne de üniversiteler ya da TÜBİTAK gibi kurumlarımızdan herhangi bir ses çıkmıyor olmasıdır.

Konunun hem yöre halkının sağlığı, hem de ülkenin ekonomisinin çıkarları yönünden uygun bir çözüme kavuşturulabilmesi için, maden sahalarının bulunduğu bölgede, maden yataklarının jeolojisi, madeni değerlendirmek için uygulanacak proseslerin nitelikleri ve çevreyi nasıl etkileyebileceği konusunda teknik bir toplantının düzenlenmesinde fayda vardır. Bu toplantıya ilgili maden şirketlerinin temsilcilerinin yanında, yöre halkının temsilcileri, üniversitelerden, TÜBİTAK'tan, MTA'dan, DSİ'nden, Orman Bakanlığı'ndan, Tarım Bakanlığı'ndan ve varsa diğer ilgili devlet kuruluşlarından uzmanlar katılmalıdır.

Böyle bir toplantı hem yöre insanının endişelerini giderecek, hem de eğer maden şirketlerince hazırlanan projelerde, ilerde çevre ve insan sağlığı yönünden sorun yaratabilecek eksiklikler varsa, giderilebilmesi için faydalı olacaktır. Böylece hem insanlarımız olası bir tehlikeden korunmuş, hem de ülkemizin kalkınması için gerekli altın yatakları değerlendirilmiş olacaktır.

KAYNAKLAR

1) Cumhuriyet Gazetesi 13, 14, 15 Nisan 1993.

2) J.E. Schiller, Removal of Cyanide and Metals From Mineral Processing Waste Waters., U.S. Bureau of Mines. Rep. invest. 8836, 1983.

KÖMÜRÜN BAHTI KARA DEĞİL, YEŞİL (2)

- Gelişmiş Ülkeler, Gelecekte Bir Enerji Krizi Yaşanmaması İçin Kömüre Yönelik Yatırımlara Ağırlık Veriyor.

^^ eleceğin enerjisi olmaya aday temiz enerji türle-
• ^ ri nelerdir? Bu soru karşısında hemen doğalgaz-
MJS ZI, güner enerjisini, rüzgar enerjisini sıralayabi-
lirsiniz. Aman kömürü unutmayın!

Kömür, özellikle Zonguldak taşkömürü ocakları kapatılın mı, işletilsin mi tartışmaları sırasında "tukaka" ilan edildi. Ardından büyük kentlerdeki hava kirliliği, termik santrallerin çevrelerine ölüm saçması gazete manşetlerinde yer aldı. Kömürün kaderi kendisi gibi kapkara bir görünüm aldı.

Ama kötü olan kömür değil, kömürün kullanım biçimi. Aslında, kömür, Türkiye'de çıkartılma aşamasından termik santrallarda kullanımına kadar kirliliğinden arındırılmadığı için "tukaka" olmayı hak ediyor.

Oysa dünya kömüre muhtaç. 1991'deki hızda tüketsek, petrol 43 yıl, doğalgaz 61 yıl yetecek. Buna karşın, bütün dünyaya üçyüz yıl yetecek kömür rezervi var. Yeni bulunacak yataklarla birlikte kömürün binlerce yıl dünyayı besleyeceği tahmin ediliyor.

Kömürü bir kenara atmak çözüm değil, çözümsüzlüğü yeğlemek olacak. Kömürü temiz olarak kullanmaya yönelmeliyiz. Gelişmiş ülkeler, gelecekte bir enerji krizi yaşanmaması için kömüre yönelik yatırımlara ağırlık veriyor. Kömür teknolojisinin geliştirilmesi için en çok para harcayan ülkelerin başında da Amerika Birleşik Devletleri geliyor. Amerikan hükümeti, elektrik üretiminde kömür kullanımında bir devrim yapmak için beş yıl içinde 2 milyar 750 milyon dolar (yaklaşık 25 trilyon lira) teşvik verecek. Bu parayla, bugünkünün iki katı verimlilikte çalışan termik santraller geliştirilecek.

İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi'nden Prof. Dr. Orhan Kural, kömürün devlet politikası olarak bir kenara itildiğini, 1952 yılından bu yana kömüre doğru dürüst yatırım yapılmadığını söylüyor. Oysa Türkiye, kömür üretiminde Avrupa'da ilk on ülke içinde yer

alıyor. Türkiye'nin 1,3 milyar ton taşkömürü, 8 milyar ton linyit rezervi var.

Türkiye yılda yaklaşık 50 milyon ton kömür çıkartıyor. Bunun üçte ikisi termik santrallarda, yüzde 15'i yakacak olarak, geri kalanı değişik sanayii kollarında tüketiliyor. Yatağan Termik Santrali'nin bölge halkı üzerinde dehşet saçması üzerine termik santrallerin çevreyi kirlilemesi yeniden gündeme geldi. Sorun termik santrallarda değil, onları kullanma biçimimizde. Kömür temizlenmiş olarak santrale getirilmiyor. Prof. Kural, termik santrallerin kapatılması değil, tam tersine çok sayıda açılmasını savunuyor. Ancak vasıfsız kömürün temizlenmesi, santrallerin arıtma sistemleriyle çevreye zarar vermeyecek hale getirilmesi gerekiyor.

Prof. Kural, kömürün en iyi biçimde değerlendirilmesine örnek olarak Güney Afrika Cumhuriyeti'ni gösteriyor: "Güney Afrika'da kömürden benzin elde ediliyor. Bir dönem bu ülkeye ambargo vardı ve bütün dünya, zorunlu kaldıkları için böyle bir işe kalkıştıklarını düşündü. Ancak bugün G. Afrika'ya ambargo kalktı, ama kömürden benzin üretimi sürüyor, hatta yeni tesisler açılıyor. G. Afrika'nın ihracatında kömür, altından sonra ikinci kalem olarak yer alıyor. G. Afrika'nın kömürü bizim ki gibi pek temiz değil. Ancak teknolojiye yararlanıp temizliyorlar, ondan sonra satıyorlar."

Prof. Kural, gelişmiş ülkelerde en ucuz ve sağlıklı ısınma yolunun elektrik olduğunu belirtiyor: "Türkiye, Japonya'dan sonra elektriği en pahalı satan ülke. Sağlıklı koşullarda çok sayıda termik santral kurup halka elektriği ucuz satalım." diyor.

(*) Cumhuriyet, 19 Mart 1993

KOZLU FACIASI İLE İLGİLİ KAMU DAVASI UZUYOR.

3 Mart 1992 günü 263 madencinin ölümüyle sonuçlanan Kozlu Faciası ile ilgili KD'nda, TCK'nun 455/2- son maddesini ihlalden sanık 18 üyemiz ile TTK üst düzey yöneticilerinin ve bazı emniyet nezaretçilerin, Zonguldak 1. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki yargılamalarına, 30 Mart 1993 tarihli açık teahhüt ve duruşmayla devam edildi.

Davadaki müdahil vekili sayısı 7'ye ve şahsî müdahil sayısı da 3'e yükseldi. Müdahil vekillerinden Av. Osman Yayla, yerel basında yayınlanan muhtelif kupürlerden derlediği bir mozaik mizanpajı eklediği dilekçesiyle "...gazetede Maden Mühendisleri Odası'nın grizu ile alakalı açıklama ve görüşleri yer alıyor. Bu değerli görüş ve açıklamayı yapan ZONGULDAK MADEN MÜHENDİSLERİ ve kurumlarıdır. Aynı zamanda Zonguldak madenlerini bilen işi yürütenlerdir. Çok acı gerçekler orada yazılı kalsın...." diyerek, Odamız'ın hiçbir yayınında anılmadığı halde, yerel basında haber olarak geçilen bazı ipe sapa gelmez iddiaları da üyelerimize mal etti. Bazı müdahil vekilleri de, Genel Maden-İş'de teknik danışman sıfatıyla görev yürüten üyelerimizin raporlarını, aleyhimize delil olarak kullanılmak üzere mahkemeye ibraz ettiler. Anılan raporlardaki yargılar, büyük ölçüde, Şubemiz'ce yayınlanan "Türkiye Taşkömürü Madenciliklerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı kitapta yer alan tesbitler üzerine mesnetleniyor.

Müdahil vekillerinden Av. Mehmet Bekâr'ın, bu duruşmada da "...sanıkların delilleri ortadan kaldırma ihtimaline karşı tedbir..." gerekçesiyle yinelediği tutuklama talebine, her nedense, bu defa bütün müdahil vekilleri katıldılar. C. Savcılığı, tutuklama talebinin reddi ile bilirkişi dinlenmesi yönünde mütalâa belirtti.

Mahkeme'nin: "...gelmeyen sanıkların mazeretinin kabul edilmesi; yazılan talimat cevaplarının beklenmesi; doğum ve sabıka kayıtları gelmeyen sanıkların kayıtlarının celbi; Zonguldak Maden Fakültesi'nden TTK ve MTA ile ilgi ve bağlantısı bulunmayan, konudan anlayan (grizu konusundan anlayan) bilirkişi olarak dinlenecek şahısların (profesörlerin) isimlerinin tesbiti ile mahkemeye bildirilmesi için müzekkere yazılması; hazırlıktaki bilirkişi raporunda sadece kurumlara kusur izafe edildiğinden ve şahıslara izafe edilmiş kusur bulunmadığından, sanıkların sabit ikametgâh sahibi bulunmaları dikkate alınarak tutuklama talebinin reddi ile sanıkların tutuksuz olarak yargılanması; olay günü bilgisayar ve monitör başında bulunan Muzaffer Demirci'nin tanık olarak dinlenmesi ve bu şahsın sicil dosyasının incelenmek üzere celbi ve ayrıca, bu şahsın eğitim durumunun ve TTK'daki görevinin ne olduğunun açıkça TTK Gn. Md.'nden sorulması ve yargılamanın 5 Mayıs 1993 gününü talik edilmesi..." yönünde aldığı ara karar uyarınca, duruşmaya son verildi.

MADENCİLİK FONU KREDİLERİNDE FAİZ İNDİRİMİ

Madenciler tarafından kullanılan fon kaynaklı kredilere uygulanan faiz oranları ETKB Fon Yönetim Kurulu'nca 10 puan civarında aşağı çekilmiştir.

Ülkemiz ekonomisinin ulaştığı bugünkü durumu, yeni oluşan ekonomik koşullar ve hedefler, Türkiye genelinde, Banka mevduat ve ticari faizleri ile Devletçe destekleme kredilerine uygulanan faiz oranlarının düşürülmesine olanak tanımıştır. Buna paralel olarak konuyu, Madencilik Fonu'nun amaçları çerçevesinde değerlendirilen Fon Yönetim Kurulu, madenciler tarafından kullanılmakta olan Fon kaynaklı kredilere uygulanan faiz oranlarında da benzer uygulama yapılmasını gerekli görmüş ve 7.4.1993 gün 141/346 sayılı birleşiminde almış olduğu karar ile faiz oranlarını 10 puan civarında aşağı çekmiştir.

Madencilik Fonu Yönetim Kurulu'nun anılan kararı uyarınca, Fondan kullanılan kredilere, 7.4.1993 tarihinden itibaren uygulanacak yeni faiz oranları; "T.C. Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranının Maden Araştırma Geliştirme, İhracat + İhracata yönelik stok, Tesis-Tevsii ve Yenileştirme, İşletme ve Yurtiçi stok kredileri için sırasıyla; 0,40; 0,44; 0,49; 0,54; 0,59 katsayıları ile çarpımı suretiyle hesaplanmakta, daha önce Fon Yönetim Kurulu'ndan tahsis kararı alınmış olmakla birlikte, halen kullanılmamış olan kredi ve kredi dilimleri de, madencilerin talebi halinde Nisan 1993 ayı için belirlenen oranlardan yararlandırılmaktadır.

1993 yılının Nisan ayı için, "T.C. Merkez Bankası'nca belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak değişken faiz oranı" % 69,91 olup, aynı ayda, Madencilik Fonu kredilerine uygulanmakta olan faiz oranları aşağıdaki gibidir.

Kredi Türü	Nisan 1993 Ayı Faiz Oranı
Madencilik Araştırma Geliştirme	% 27,96
İhracat	% 30,76
İhracata Yönelik Stok	% 30,76
Tesis-Tevsii ve Yenileştirme	% 34,26
İşletme	% 37,75
Yurtiçi Stok	% 41,25

ODADAN HABERLER...ODADAN HABERLER...

Odamız yıllardan beri kongre yaparken, TÜBİTAK tarafından sembolik de olsa desteklenmişti. Bu seneki destek isteme yazımıza aşağıdaki yanıt geldi. Bunun üzerine Odamız, Yer Bilimleri Araştırma Grubuna, Prof. Dr. Erdal İnönü'ye ve TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Tosun Terzioğlu'na yazılar yazdı. Bu yazılar aşağıda verilmektedir. Odamızın cevabı yazıları üzerine TÜBİTAK, Kongremizi destekleme kararı aldı. Bu desteği sağlayan Sayın İnönü ve Sayın Terzioğlu'na teşekkür ederiz. (Sayın İnönü ve Sayın Terzioğlu'na yazılan yazılar aynı içerikli olduğu için sadece birisini yayınlıyoruz.

TÜBİTAK'IN CEVABI

Odanız tarafından düzenlenen "13. Madencilik Kongresi" isimli toplantı ile ilgili destek talep eden başvurunuz, Yürütme Komitemizin 11 Mart 1993 tarih ve 8 sayılı toplantısında değerlendirilmiş, Grubumuzun bilimsel toplantıları desteklemek için ayırdığı bütçenin sınırlı olması ve gelir kaynakları kısıtlı kuruluşlardan gelen bilimsel toplantı destek başvurularına öncelik verilmesi nedenlerinden dolayı destek verilmeyeceği sonucuna varılmıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Okan TEKELİ
Yerbilimleri Araştırma Grubu
Yürütme Komitesi Sekreteri

TÜBİTAK'A YAZI

Doç. Dr. Okan TEKELİ
TÜBİTAK YER BİLİMLERİ
ARAŞTIRMA GRUBU

YÜRÜTME KURULU SEKRETERİ

16.03.1993 tarihli, Türkiye 13. Madencilik Kongresi'nin Grubunuz tarafından desteklenmesi için yaptığımız başvuruya verdiğiniz olumsuz yanıt bizleri üzmüştür. Çünkü;

1- Madencilik kongreleri bilimsel ve teknik içerikli olup, 1983 yılından beri uluslararası niteliklidir.

2- Yukarıdaki özellikleri nedeniyle daha önceki kongrelere TÜBİTAK'ın, sembolik de olsa katkıları olmuştur.

3- Son günlerde, TÜBİTAK'ın ülkemizdeki bilimsel ve teknolojik gelişmeyi hızlandırmak için yeni düzenlemelere gittiğinin ve bunun da hükümet tarafından desteklendiğinin basında yer almasına karşın, daha önceki yıllarda göreceli pasif bir durumda olan TÜBİTAK'ın kongrelerimize katkı koymuş olması bizleri şaşırtmıştır.

Yukarıda belirttiğimiz açık nedenlere karşın, grubunuzun zaten sembolik olacak katkısının esirgenmiş olması, başvurumuzun yeteri ciddiyetle değerlendirilmemiş olduğunu düşündürmektedir. Unutulmaması gereken bir noktayı sizlere bir kez daha hatırlatarak, benzeri başvuruların daha bir ciddiyetle incelenmesini beklediğimizi belirtmek istiyoruz.

Madencilik sektörü yalnız ülkemizde değil, tüm dünya ülkelerinde lokomotif sektörlerden biri kabul edilir. Böyle bir sektör de bu konuma lâyık muamele görmelidir.

Esefle,

Prof. Dr. Erdal İNONU
Başbakan Yardımcısı
ANKARA

Sayın Prof. Dr. Erdal İnönü,

1969 yılından beri her iki yılda bir düzenlenmekte olan bilimsel ve teknik içerikli madencilik kongreleri, daha önceleri TÜBİTAK tarafından sembolik de olsa desteklenmesine karşın, 01.02.1993 tarihinde Türkiye 13. Madencilik Kongresi için yaptığımız başvuru, Yer Bilimleri Araştırma Grubu tarafından katkıya değer görülmeyle reddedilmiştir.

TÜBİTAK'ın asf görevine sayenizde dönüş umudu taşıdığımız şu günlerde, madencilik sektörüne katkıları yadsınamaz hale gelmiş olan madencilik kongrelerinin, YBAG tarafından anlaşılammamış veya adı geçen grupta bir tek maden mühendisinin olmaması nedeniyle sübjektif davranılmış olması bizleri son derece üzmüştür.

Durumu bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla,

**SAYIN ÜYEMİZ,
DAHA GÜÇLÜ BİR
TMMOB ve
ETKİN BİR
MADEN
MÜHENDİSLERİ
ODASI İÇİN
ADRESİNİZİ
GÜNCELLEŞTİRİP
AİDATINIZI
ÖDEYİNİZ.**

YÖNETİM KURULU

BİTMİYEN ŞARKI, KİT'LER

A Ferit DOĞAN
Maden Mühendisi

Günümüzdeki anlamıyla ilk KİT'ler 1930'lu yıllarda oluşturuldu. Kamu ekonomik girişimlerin kuruluşu, bu konudaki yasal düzenlemeden çok daha öncelere gidiyor, ziraat Bankası örneğinde olduğu gibi 1863'e dek uzanıyor. 1925'te kamu maliyetinde olan sınai üretim birimlerini çalıştırmak, yenilerini kurmak ve özel kesimde de destek olmak üzere Türkiye Sanayi ve Maden Bankası kuruldu. Banka daha sonra 1933'te Sümerbank'a dönüştürüldü. Etibank daha önceden kurulmuş bulunuyordu. T. Halk Bankası ise 1933'te kurulmasına karşın, ancak 1938'de çalışmaya başladı.

18 Ocak 1940 tarih ve 3780 sayılı Milli Koruma Yasası devlet hemen her türlü ekonomik işletme kurma hakkını veriyordu. Petrol Ofisi (1941), Et ve Balık Kurumu (1952) bu yasaya dayanılarak oluşturulmuştur. Daha sonraki yıllarda kurulan pek çok KİT'in ilk oluşumları daha eskilere gidiyor. Örneğin; SEKA ve Demir Çelik İşletmeleri önceleri Sümerbank'ın Müesseseleri olarak oluşmuş, daha sonra bağımsız KİT olmuşlardır.

Denilebilir ki KİT'in çekirdeği, Sümerbank ve Etibank'ın kurulmalarıyla oluşturuldu. Gerçekte her iki kuruluş 1934 başında uygulanmasına başlanan birinci beş yıllık sanayileşme plânını yaşama geçirmenin araçları olarak oluşturuldu. Bu plânla özellikle dokuma, maden işleme, kağıt, bir kısım kimyasal ürünlerle cam ve çimento sanayilerinin kurulması amaçlanıyordu.

Birinci plâni, gıda, kimya, makina ve deniz ulaşımı konularına öncelik veren ikinci beş yıllık sanayileşme plânı izleyecekti. Ancak birinci plânın tam olarak uygulanmasına karşın, ikinci plân ikinci dünya savaşı nedeniyle uygulanmadı. Tarım, madencilik, ulaştırma ve bankacılık alanında o yıllarda yapılan düzenlemeler, bir yönüyle sanayileşme çabalarını destekleme işleri görmüşler, öbür yönüyle de bu alanlarda daha sonraki gelişmeleri belirleyici olmuşlardır. Bu çerçevede tarım kesiminde kooperatifçiliğe gidilmesi ve o günlerde Ziraat Bankası aracılığıyla tarım ürünlerinin destekleme alımına konu olması MTA Enstitüsü'nün kurulması, deniz ve demiryolları ulaşımında kum girişimciliğine öncelik verilmesi bankacılık konusunda yapılan düzen-

lemeler ve özellikle T.C Merkez Bankası'nın kurulması belirtilebilir.

1930-1939 yılları, Türkiye'nin sanayileşme doğrultusunda ilk ciddi adımlarını attığı yıllar olarak nitelendirilmektedir. Sanayinin sabit fiyatlarla yıllık büyüme hızlarının ortalaması %11,6'dır. Gerçek anlamda sanayi kesimi, Cumhuriyet tarihinin bundan sonraki hiç bir döneminde, 1930-1939 yıllarının ortalama büyüme hızına ulaşamayacaktır. 1929 yılında cari fiyatlarla milli hasılanın %9,9'unu oluşturan sanayi kaesiminin payı 1939'da %18,3'e çıkmıştır. Bu değişme sabit (1938)'e ait fiatlarla %11'den %18'e dir. Bu da dönem içinde sanayileşme doğrultusunda hızlı bir yapısal değişimin gerçekleştiğini göstermektedir. Dünya ekono-

KİT'lerin ekonomik ve finansal sorunlarının kaynakları seksenli yılların başlarında uygulamaya konulan modelde aranmalıdır. Sorun mülkiyet yapısı ile değil, yönetim anlayışıyla ilgilidir. Gerek teorik yaklaşımlar, gerekse birçok başarılı uygulama bunu ££ kanıtlamaktadır. ^ 5

misinin büyük buhran içinde bulunduğu ve kapitalist ülkelerde reel gelirlerde çok önemli düşmelerin meydana geldiği, dünya buhranı koşullarında "Gelişme ve Sanayileşme" ifadesiyle nitelendirebileceğimiz bu gelişimin, esas olarak ekonominin öz güçleriyle gerçekleştirilmiş olması fevkalâde önemlidir.

1930-1939 yıllarında dışa bağımlılığın önemli bir göstergesi olan dış ticaret açığı ortadan kalkmıştır. Dönem boyunca, 1938 hariç, her yıl dış ticaret fazlası vermiştir.

Serbest pazar ekonomisi koşullarının bulunmaması, özel kesimde yeterli sermaye birikimi olmaması, girişimci eksikliği,

Türkiye'yi devletçilik yoluyla sanayileş stratejisini izlemeye yönelmiştir. Devletçilik Türkiye'de yarar sağlamak, özel kesimin ve serbest pazar ekonomisinin eksikliklerini giderme amaçlarına yöneliktir. Türkiye'de devletçilik özel kesimin yetersizliğinden, beklenen ekonomik işleri yerine getirememesinden doğmuştur. Günümüzde özel kesim, sanayileşmeyi daha ileri aşamalara götürecek büyük yatırımları gerçekleştiremediği, sanayii yurt düzeyinde oldukça dengeli bir şekilde yayamadığı, serbest rekabet ortamı yaratmadığı, ekonomik eşitsizlikleri azaltıcı bir tutum içine girmediği, girişimci yetersizliğini gideremediği sürece, Türkiye'de devletçiliğe gereksinme vardır. Mustafa Kemal Paşa ünlü İzmir İktisat Kongresi'nde, Türkiyelili iş adamlarını memleketin kalkınması için liberal bir iktisat anlayışı çerçevesinde, göreve çağırıştı. Cumhuriyetin bu ilk 1923-1929 yılları arasındaki liberal kalkınma teşebbüsünden olumlu sonuç alınamamıştır.

Seksenli yıllarda KİT'ler aleyhine başlatılan kampanya doruk noktasına ulaşmıştır. Gerek seçim öncesinde gerekse sonrasında, ekonomideki dengesizliklerin ve enflasyonun baş sorumlusunun KİT'ler olduğu resmi ve gayri resmi ağzlardan ilân edilmiş ve belirli ölçüde kamuoyuda yönlendirilerek ideolojik propaganda da önemli bir mesafe kat edilmiş bulunmaktadır. 1950'li yıllardan bembafıylı uzmanlar(!) uluslararası finansman kuramları bize sürekli şu aşlamayı yapmaktadır: KİT'ler ekonominin kamburudur, enflasyonun nedenidir. Bu kamburdan kurtulduğunuzda ekonomi görülmemiş bir kalkınmaya kavuşacak, Türkiye bölgenin tek süper gücü olacaktır. Buna tek engel, tek ayak bağı KİT'lerdir. Önerilen çözüm ise basit ve baştan çıkarılır. KİT'ler tasfiye edilmelidir. Bu doğrultuda bazı işletmelerin kapatılması, bazılarının ise özelleştirilmesi önerilmektedir. Böylece enflasyon yavaşlayacak, özelleştirilen işletmeler yüksek erimle çalışacağı, kapatılan verimsiz işletmeler ekonomiyi yük olmaktan çıkacağı için makro düzeyde ekonomi sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır.

Bu tür değerlendirmeler bilinçli ve de bilinçsiz olarak ana sorunu bir kenara bırakmaktadır. Ana sorunlar seksenli yılların başlarından itibaren uygulamaya konulan ve 12 Eylül rejimi altında yoğunluğu ve yaygınlığı artan politiklardır. Öncelikle tartışılması gerekli olan konular, kamu ve KİT açıklarının siyasal iktidarların yönlendirdiği

kaynak dağıtım mekanizmalarına bağımlılığı, özel mülkiyetin KİT verimliliğini artıracacağı savının, geçerliliği ve 12 Eylül darbesinden sonra olağanüstü koşullarda sermaye birikimini hızlandıran büyük özel işletmelerin ülkemizdeki üretim kapasitesine kalıcı bir katkıda bulunmayarak ihracata yönelik bir sınai oluşturmadığı ve devletin bu yönde bir düzenlemeye gitmediğidir.

Burada iki noktaya değinmek istiyoruz; Birincisi devletin bütünüyle soyut bir varlık olmadığı, devlet işletmelerinde "Görünmez bir el" tarafından değil, iktisat politikalarına yön verenlerin çizdikleri çerçeve içerisinde yönetilmeleridir. Kayırmacılık (nepotizm), seçmene iş bulma, partizanca atamalar, oy satılmasına aracı olarak kullanım bu yön verilimin eserleridir. İkinci nokta ise: Büyük sermayenin görüşlerini temsil eden TÜSİAD'ın iki binli yılları Türkiye'yi halen uluslararası piyasalarda rekabet gücüne sahip olduğu ileri sürülen tekstil, konfeksiyon, deri, cam gibi dallarla taşımaya amaçladığını açık seçik yayınlarından ortaya koymasıdır. Bu üretim dallarının uluslararası plânda tıkanıklarla karşılaşmasının yanısıra, TÜSİAD'ın imalât sanayiinde özellikle mikro elektronik gibi öncü sanayilere hiç atfı yapmaması, teknolojik ilerlemeyi dikkate alması da moda deyişle büyük bir sermayenin "Vizyon"unu ortaya koymaktadır.

Seksenli yıllarda uygulanan modelin ana eksenlerinden biranesi de, devletin dolaysız ve dolaylı müdahaleler ile kaynak dağıtımını imalât, sanayiinin aleyhine, hizmetler sektörünün lehine düzenlemesidir. Bu çerçeve imalât sektöründe yoğunlaşmış olan KİT'lerin motivasyonunu bile ortadan kaldırmıştır. Bunun anlamı, daha özelleştirmenin hukuksal çerçevesi bile çizilmeden KİT'lerin tasfiyesine fiilen başlatılmasıdır. Nitekim KİT'ler teknolojik donanımlarını yenileyecek kaynaklardan yoksun bırakılmış, bu nedenle d eski teknolojiyle üretim yapmaya devam etmişlerdir. KİT'lerin Merkez Bankası'ndan aldıkları dolaysız kredilerin kesilmesi, bütçeden yapılan transferlerden aldıkları payın giderek küçülmesi (1980 %44,3 1989 %8,0) sonucunda iç ve dış mali piyasalardan yüksek faiz karşılığında (%150'lere varan) kısa vadeli borçlanmalarına yol açmış, TL'nin de giderek hızlı bir biçimde değer yitirmesi sonucu olarak borçları tırmamıştır. Bu gelişmeler KİT'leri bir sorun yumağına dönüştürmüş ve finansal darboğazi aşmak için fiyat artışlarından başka bir yol bırakmamıştır, imalât sektörünün aleyhine olan gelişme bizzat DPT'nin verdiği rakamlarda net bir biçimde görülmektedir. Toplam sabit sermaye yatırımları içinde imalât sektörünün payı cari fiyatlarla 1980'de % 34,7 iken 1990'da %

17,5 olarak gerçekleşmiştir. Kamu sabit sermaye yatırımlarında imalât sektörünün payı 1980'de % 34,3, 1990'da 4,5'tur. Üstelik kamu yatırımları içinde de KİT paylarının giderek küçüldüğü gözlenmektedir. 1980'de % 60 dolayında olan payın 1991 'de yarı yarıya düşmesi beklenmektedir, buna karşın büyük özel sermayeyi destekleme yönünde yatırımlarda birinci sıraya yükselen haberleşme-ulaşım gibi sektörlerle kaynaklar bütçe dışı fonlar aracılığıyla aktarılmaktadır.

KİT'lerin özelleştirilmesiyle işletmelerdeki verimliliğin artacağı ve makro düzeyde rekabetin sağlanmasıyla ekonomik performansının yükseleceği savı ise teorik dayanaklardan yoksun olduğu gibi, uygulamada da bilimsel olarak kanıtlanamamıştır. Her ne kadar yeni muhafazakar akım sürekli olarak özel mülkiyetin verimliliği artıracacağı savını gündemde tutmaya çalışsada, bırakınız teorik tutarsızlığı, uluslararası plânda yapılan karşılaştırmalı incelemeler somut, güvenilir sonuçlar vermemiştir. (Sinan Sönmez "KİT'lerde verimlilik sorunu ve özelleştirme I. Verimlilik Kongresi 27-29 Kasım 1981)

KİT'lerin ekonomik ve finansal sorunlarının kaynakları seksenli yılların başlarında uygulamaya konulan modelde aranmalıdır. Sorun mülkiyet yapısı ile değil, yönetim anlayışı ile ilgilidir. Gerek yaklaşımlar, gerekse bir çok başarılı uygulama bunu kanıtlamaktadır. KİT'lerin yeniden yapılandırılması, işlevsel bir mikro plân çerçevesinde ve sanayileşme stratejisine bağlı olarak gerçekleştirilmelidir.

Dünyadaki yeni eğilim özelleştirme ve devleti küçültme modasından vazgeçilme doğrultusundan, bunun yerine, kamu harcamaları ile ekonomik durgunluğu aşmak, işsizliği azaltmak politikaları gündeme geliyor. Monetarizm, klasik yaklaşım yerini, yeni keynesgil akıma bırakıyor. Durgunluğu aşmak için kamu harcamalarını artırma Batı'da daha sık önerilmeye, daha yüksek sesle söylenmeye başlıyor. Güney Kore'de bile çözümün yalnızca özelleştirme ve tasfiye yöntemiyle aranmadığı ve ciddi bir KİT reformu yapıldığı gözlenmektedir. Amerika'da Reagen döneminin devletin ekonomisindeki rolünü mümkün olduğu kadar küçültme, sosyal harcamaları kısma anlayışından sonra, devletin sosyal alandaki rolünü ön plâna çıkartan bir arayışa dönülmüştür. Fransa'da ekonomik faaliyetlerin üçte biri devletin kontrolündedir. Son günlerde KİT'leri satalım, kapatalım, özelleştirelim ishteri yeni ivme kazanmıştır. Gelir dağılımı bozulmuş, büyüme hızı düşmüş Türkiye, kamu harcamalarını azaltarak devleti küçültmek bu sorunu çözemez. Kamu harca-

malarını azaltmak değil, kamu harcamalarının yönünü değiştirerek, transfer harcamalarını yatırımlara, eğitime ve sağlık harcamalarına yönlterek sorunları hafifletilebilir. Gelir dağılımı bozulmuş, büyüme hızı düşmüş Türkiye, kamu harcamalarını azaltarak, devleti küçültmek bu sorunu çözemez.

KİT'leri karalayanların da çoğu onları bizzat batağa saplayanlarla, onların hink deycileridir.

KİT sorunu, KİTlere inanmış, yönetici yetenekleri olan kişilerin üst-düzeylerine atanması ile çözüm yoluna girebilir.

KİT'lerde yöneticiler ve çalışanların ilişkilerinin düzenlenmesi, bu kuruluşlarda ekonomik verimliliğin sağlanması yönünden de, Türkiye'nin diğer temel gündem maddelerinden demokratikleşmenin gerçekleşmesi yönünden de önemli katkılar getirecek niteliktedir. Yönetici ve çalışanların aynı teknede, aynı yazgıyı paylaştığı özgün bir işletme yapısı sözkonusudur. Bu da, işletmenin, yöneticilerin ve çalışanların çıkarlarını, ortaklığını, birlikteliğini yaratmaktadır.

"Fonksiyonel sorumluluk paylaşımı" denilebilecek bir yöntemle, iş yerlerinin çalışanlarla birlikte yönetilmesi, hem iş ve insan ilişkilerini demokratikleştirecek, hem de, işletme verimini yükseltecektir.

Yönetim sorumluluğunu fonksinoyel paylaşımıyla ön görülen çalışanların biçimsel olarak değil, işlevsel olarak yönetime katılmalarıdır.

İşlersellik ifade edilen, çalışanın doğrudan kendi alanına, verime katkı getirebilmesi, yöneticinin yine kendi alanına, istihdam olgusuna çözüm getirmesidir.

Bunun ortak bir platformda değerlendirilmesi, gerçekleştirilmesi, sorumluluğun ve yönetimin paylaşımı gibi çağımızın en verimli, en demokratik işleyişini sağlayacaktır.

Modern sanayi üretiminde işçilerin ve artan sayıda ücretlilerin insani ve sosyal beklentileri ile hüküm süren güvensizlik ve mutsuzluk ortamı, sağlıksız ve hayat yökneltilen tehditler arasında gitgide büyüyen bir uçurum görmekteyiz. Modern sanayi toplumunu karakterize eden, ücretli kesimlerin işten bekledikleri ile iş hayatında gerçekleştirilebildikleri arasındaki farklılık, bu farklılığın yarattığı gerilimli ortamdır.

Bu gerilimleri ortadan kaldırmak istiyorsak, işçilerin ve ücretlilerin iş hayatında olumlu anlamda sorumluluklar üstlenmesini, iş hayatının ve toplumun şekillendirilmesinde görev almasının sağlanması gerekir.

İZMİR İL TEMSİLCİLİĞİ ETKİNLİKLERİ

21 Ocak 1993 Perşembe günü Odamızda yaptığımız "MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞMA ALANLARI" konulu toplantıya 25 üyemiz katılmıştır.

Toplantıda:

70'î yıllarda Maden Mühendisinin sayısının az olması ve çalışılacak kurumların Maden Mühendisi ihtiyacının fazla olması nedeniyle iş bulmak kolaydı.

Fakat, yurdumuzda üniversitelerde arka arkaya Maden Mühendisliği Bölümü'nün açılması nedeniyle, mühendis sayımızda çok büyük artış oldu. Buna paralel olarak Maden Mühendisi ihtiyacı o derece artmadı. Bu yüzden çok sayıda mühendis arkadaşımız işsiz kaldı.

Daha önceki çalışma alanlarımızı İnşaat, kimya, makina ve jeoloji mühendislerine kaptırdık.

"Halbuki, yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarımızın ekonomiye katkısı safhalarında mutlaka Maden Mühendisi çalışmalıdır." fikrinden hareket ederek aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlarda mutlaka Maden Mühendisi çalışması gereklidir.

"Gerekirse bunlar için Bakanlık ve genel müdürlük düzeyinde yasal olarak girişimlerde bulunmak gerekir." ortak görüşü benimsendi.

Maden Mühendislerinin çalıştığı ve çalışması gereken işyerleri ve işkolları ekteki listedeki şekilde tesbit edilmiştir.

MADEN MÜHENDİSLERİNİN ÇALIŞTIĞI VE ÇALIŞMASI GEREKEN İŞYERLERİ VE İŞKOŞULLARI

- 1-MTA
- 2- ETİBANK
- 3-TKİ
- 4-TTK
- 5- MADEN DAİRESİ

- 6- ÜNİVERSİTELER
- 7-ÇALIŞMA BAKANLIĞI
- 8- EİEİ
- 9- İLLER BANKASI (Sondaj çalışmalarında)
- 10- KÖY İŞLERİ (Yol yapımı ve su sondajlarında)
- 11- KARAYOLLARI (Yol ve sanat yapılarında, tünellerde)
- 12-OTOYOLLARDA
- 13- ÇİMENTO FABRİKALARINDA (Hammadde ve tesislerde)
- 14- DSİ (Yeraltı suları, sondaj, barajlarda)
- 15- BAYINDIRLIK MÜDÜRLÜKLERİNDE (Patlayıcı madde ruhsatı veren kurumda)
- 16-DÖKÜM SEKTÖRÜNDE
- 17- BÜYÜK ŞEHİRLERDE YAPILAN METROLARDA
- 18- DEMİR ÇELİK FABRİKALARINDA
- 19- İŞ MAKİNALARI SATIŞLARINDA (Kepçe, kompresör, tabanca, vs.)
- 20- SERAMİK FABRİKALARINDA (Hammadde ve hazırlama tesislerinde)
- 21- TEK TERMİK SANTRALLERİNDE (Kömür üretimi ve hazırlama tesislerinde)
- 22- BELEDİYELERDE (Fen işlerinde zemin etüdü ve kömür satışlarında)
- 23- BANKALARDA (Madencilik Kuruluşlarına kredi veren)
- 24- ENDÜSTRİYEL HAMMADDE ÜRETİMİNDE
- 25- SU VE MADEN SONDAJ ŞİRKETLERİNDE
- 26- DOĞAL GAZ BORU HATLARINDA
- 27- JEOTERMAL SANTRALLERDE
- 28- HİDROELEKTRİK SANTRALLERDE
- 29- TAŞOCAKLARINDA (Özellikle galeri usulü ile patlatma yapan yerlerde)
- 30- TUĞLA FABRİKALARINDA (Hammadde ocakları ve hazırlama tesislerinde)
- 31- ÇEŞİTLİ MADEN İŞLETMELERİNDE (Kömür, demir krom, mermer, altın, broks, perlit)
- 32- İHRACATÇILAR BİRLİĞİNİN MADEN KISMINDA

28 Ocak 1993 Perşembe günü odamızda yaptığımız:

FENNİ NEZARETÇİLİK NEDİR?

NASIL OLMALI?

NELER YAPILABİLİR,

konulu toplantıya, İş Güvenliği Müfettişlerinden, Mukadder Kavcar, H.Mustafa Evliyagil, Emin Gümüş ve 20 civarında Oda üyemiz katılmıştır.

Toplantıda,

- Fenni Nezaretçilik olayı, ruhsat sahipleri tarafından angarya kabul ediliyor. Sadece yasal zorunluğu yerine getirmek için tutuyorlar.

- Fenni Nezaret olayındaki 5 yıl olayı kaldırılmalıdır.

- Çalışan her ocağa bir Maden Mühendisi atanmalı, birfiil çalışmalı,

- Fenni Nezaretçi Defteri 3 nüsha olarak tanzim edilmeli. Bu Oda tarafından bastırılmalıdır.

- Taşocaklarında, galeri usulü ile patlatma yapılan yerlerde mutlaka Maden Mühendisi'nin denetiminde olmalıdır.

- Ateşleyici Belgesi alacaklara Odamız tarafından 15 günlük bir kurs verilmesi için girişimlerde bulunulması

- Fenni Nezaretçi atanması Oda veya Maden Dairesi tarafından yapılmalı, bunun ücreti yıllık olarak yatırılmalıdır.

- Fenni Nezaretçi istifa ederken 15 gün önceden yetkili daireye bildirmeli, ruhsat sahibine bilgi verilmelidir.

konularında görüş birliğine varıldı.

SÖYLEŞİ... SÖYLEŞİ... SÖYLEŞİ...

Doç. Dr. Ahmet Ünal'ın konuşmacı olarak katıldığı "Türki Cumhuriyetlerinde Maden Potansiyeli ve Yatırım İmkanları" adlı söyleşi 11 Nisan 1993 tarihinde Oda Lokali'nde yapıldı. Sn. Ünal öncelikle altı Türki Cumhuriyetindeki madenleri ve rezervlerini verdi.

Türkmenistan: Stronsiyum

Özbekistan: Sovyetler Birliği'ndeki toplam rezerve (SBTR) göre, %8 bakır, % 7.3 kurşun, %6 civa, %26 fosfat, %4 tungsten ve önemli altın rezervleri.

Kazakistan: SBTR göre %47 alüminyum, %3-5 antimuan, %40 krom, %35 bakır, %60 kurşun, %50 çinko, %21 mangan, %33 fosfat, %33 tungsten, önemli altın ve kömür yatakları.

Kırgızistan: SBTR göre %55 civa, %10 antimuan ile uranyum, altın, kurşun, arsenik rezervleri.

Azerbaycan: Petrol, doğalgaz

Tacikistan: Boron, elmas

ABD'de Türki Cumhuriyetleri için yapılan 3000 teşebbüsün 120'si madencilik alanında yapılmış olup, bu teşebbüslerden projelendirilen önemlilerinden birisi Özbekistan'da daha önce çalışılmış olan bir altın yatağının atıklarının değerlendirilmesidir. Bu atıkların tenorunun 1 gr/ton olduğu bilinmektedir. 15 sene de 150 milyon ton atık değerlendirilecek ve 80 ton altın elde edilecektir. 100 milyon dolarlık ilk yatırımı gerçekleştirilen projeden 1 milyar dolarlık toplam kar elde edilecektir. Bu kar Amerikan NewMont ve Özbekistan arasında yarı yarıya paylaşılacaktır.

Diğer bir proje Kazakistan'ın Bakırçay yatağıyla ilgili olup, yılda 100 bin ton olan üretimi, Amerikan şirketleri yılda 1 milyon tona çıkaracaklardır. Sınır tenörü 3 gr/ton Au, ortalama tenörü 9.4 gr/ton Au ve görünür rezervi 21 milyon ton olan bu maden için gerçekleştirilecek projenin maliyeti 100 milyon dolardır ve yılda 8 ton altın üretilecektir.

Ayrıca bir Kanada firmasının polimetallik atıkların kazanımı ile ilgili bir projesi mevcut olup, bu proje kapsamında 135 milyon ton atıktan 26 ton altın ve 162 ton gümüş üretilecektir.

Türk şirketlerinin büyük bir bölümü Türki Cumhuriyetleriyle ilgilenmemektedirler. Şu ana kadar yalnızca Birleşmiş Mütteahitler Birliği'nin Kırgızistan'daki altın ve kömürle ilgili imzalanan bir proje sözleşmesi mevcuttur.

Hem yabancı hem de Türk şirketlerinin bu Cumhuriyetlerde madencilik alanındaki yatırımlarını olumsuz etkileyen çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bunlar kısaca şöyle ifade edilebilir:

1. Maden Kanunu'nun olmaması
2. İstikrar olmaması
3. Yetki kargaşasının varlığı
4. Etnik karışıklıklar

Bu etkenleri özellikle batılı ülkeler göze alamıyorlar. Türk şirketleri ise devlet desteği söz konusu olursa bunları göze alabilirler. Ancak bunların yanında Türk şirketlerinin teknoloji ve finans problemi gibi bazı eksiklikleri bulunmaktadır. Bu nedenle, Sn. Ünal, Türk şirketlerinin daha çok proje üretip, bu projeleri yurt dışına satmalarının bu koşullarda daha uygun olacağını vurgulamıştır.

Daha sonra toplantıya katılanların da katkılarıyla konu zenginleştirildi. Toplantıya katılım 40 kişi civarında oldu. Bu tür toplantılara katılımın artması için her üyemize büyük görevler düşüyor.

MESLEK ANILARI / A Yakup KESKİN / Maden Mühendisi

GELİK'TE NAKLİYAT DARBOĞAZLARI

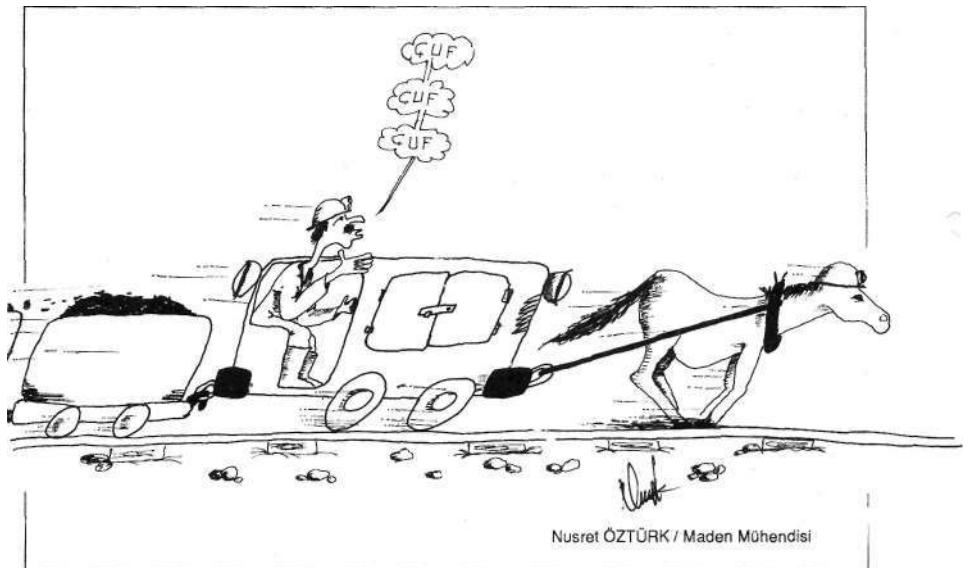
Yıl 1948, EKİ Gelik Bölümü'nde çalışmaktayım. Bilindiği üzere, Zonguldak Taşkömürü Havzası'nda arazi yapısı son derece engebeli ve derin vadilerle parsellenmiş bir görünüm arz etmektedir. Genelde, bu tür jeomorfolojik yapıya sahip arazilerde, vadilerin uygun yerlerinden sürülen düz galerilerle üst kollardaki kömür damarlarına kolaylıkla ulaşılır ve belirlenen hudutlardan nefeslik başyukarıları açılmak suretiyle + kotlarda üretim panoları hazırlanır. Gelik Bölümü de bu tür hazırlanmış bir ocaktı. Tüm üretim + kotlarda yapıldı. Ben 3 ve 4'üncü kartiyelere bakıyordum. Günlük üretim programım 400-450 tondu. Program üretimi yapmada, nakliyat dışında önemli bir sorun çıkmazdı. Nakliyat ise; ayak dibinden anayol makasına kadar katırla, makas başından Kantarcı Varageli'ne kadar motorlarla, +220 varagel başından +140 ananakliyat galerisine yerçekimi ile, varagel dibinden bacaağızına motorlarla, bacaağızından lavuar'a sonsuz zincir tertibatı ile yapıldı. Bu yöntemde, motor arızası, ray ve travers çivisi temininde çekilen güçlükler, üretime ters yönde etkili olan faktörlerdi.

Bu anıyı okuyan sayın meslektaşlarım, belki, bugün dahi bu sorunlar geçerlidir, diyebilirler. Ancak, hiç bir zaman ikinci Dünya Harbi'nden 1951'e dek olan dönemde yaşanan koşulların günümüzde de varolduğu söylenemez. Yeter ki ekonomik güce sahip olasınız. Sözü ettiğimiz dönemde ise, ekonomik güç de yeterli değildi. Çünkü malzeme bulmak başlıbaşına bir sorundu.

işte bu denli güç koşullarda devam eden madencilik döneminde, bir gün, Kantarcı Nefesliği'nden ocağa girerek üretim ayağına vardığımda, büyük bir sessizlikle karşılaştım. 20 sarmalık ayakta çit yoktu adeta, korkmuşum ve bir anda çok kötü şeyler düşünmüştüm, ilk karşılaştığım kazmacıya sordum.

"Ne oluyor, neden ayakta faaliyet yok, bir kötülük mü var yoksa?" Kazmacının verdiği cevap: "Yok bey, şükürler olsun kötü bir şey yok; ama, görüyorsun her taraf kömür doldu, sabahlan beri boş kavuşmadığından kömür ayakta yığıldı kaldı. "Güçlülükle alt kılavuza inebildim. Bütün arabalar dolu, seyis de oluk dibinde değildi. Ana galeriye çıktığımda, ayak nezaretçisi, motor sürücüsü ve seyis, stop olan SKODA marka 15 tonluk nakliyat motorunu katırla çektiler çalıştırma gayreti içindeydiler. Ancak katır motoru çekemiyordu ve bu nedenle motor çalışmıyordu. Yukarıda değindiğim gibi, bu katta varagel başına kadar nakliyat iki adet motorla yapıldı. SKODA marka yarım dizel ve kafadan ısıtma tertibatlı olan bu motorlar, ekonomik ömrünü doldurmuş, ateşleme tertibatları sık sık arıza yapar durumdaydılar. Bu nedenle, dolu araba olmasa dahi, motorlardan biri genelde çalışır durumda tutulur ve gerektiğinde stop motor çalışır motora ittiler servise sokulurdu. Aksine, o gün her ikisinin de çalışmaması, işi büsbütün güçleştirmişti. Biz motoru çalıştırmak için uğraş verirken,

varagel başından şimdi adını hatırlayamadığım nakliyat sürveyanı geldi. Meğerse, o da varagelde koçboynuzu değiştirme için gecikmiş. Her neyse, onun da yardımı ile motorun çalıştırılmasına bir hayli uğraştık, fakat sonuç olumsuzdu. O sırada, nakliyat sürveyanı bana hitaben aynen şöyle dedi. "Bey, sen burada iken bu motor çalışmaz, sen varagel başına kadar yürü, biz bunun çaresine bakarız." Ben, bir an tereddütten sonra, sürveyanla tartışmaya girmeden oradan uzaklaşmaya başladım. Henüz 75-80 adım kadar uzaklaşmıştım ki, arkadan motorun sesini işittim; geri dönüp baktığımda, motor çalışıyor ve yan tarafla da yerden alevler yükseliyordu, süratle yanlarına vardığımda yanmakta olan yağlı üstübülcü ayaklan ile söndürmeye çalışıyorlardı. Durum açıkça ortada idi. Tarafımdan izin verilmeyecek bir işlem yapmışlardı. Yani, motorun ateşleme başlığını yerinden çıkarıp yaklıkları yağlı üstübü ateşinde ısıtarak motoru çalıştırmışlardı. Bu olay üretim açısından belki beni de o an için rahatlatmış olabilir. Ancak, Gelik gibi grizulu bir ocakta açık ateş yakmanın rizikosunu meslek hayatım süresince asla unutmadığımı samimiyetle ifade etmek isterim.

ÜLKEMİZDE MADEN MÜHENDİSİ PATLAYICI İLİŞKİSİ

A Murat HANLIOĞLU
Maden Mühendisi

"Konuyla özdeşleşen çalışkan insan, değerli meslektaşım Faruk Esici'ye Allah'tan rahmet dilerim. Kısa da olsa granit sahalarını gezmiş, sohbet ed/p çayını içmişim. Merhum konusuna hakim iyi bir maden mühendisi idi."

Kısaca aşağıda maden mühendisinin patlayıcı ile ilgili konu çerçevesinde sıralanmıştır:

- Bazı üniversite maden fakültelerinde patlayıcılarla ilgili dersler verilmektedir. İTÜ Maden Fakültesi, Madenlerde Hazırlık ve Kazı-Madenlerde Emniyet Dersi.

- Bazı öğrenciler de stajlarında patlayıcılarla ilgili çalışma yapmaktadır.

- Büyük işletmelerde görev alacak Maden Mühendisi, çalışacağı kısma intibak ve deneme süresi sonrası sorumluluk alabilmektedir.

- Özel sektör, konuyla ilgili personelin tecrübelisini tercih etmektedir.

- 5 senelik tecrübe engeliyle karşılaşan yeni mezun maden mühendisi hasbel kader girdiği bir işte formen veya formen yardımcısı gibi çalışarak konuyla ilgili yeterince tecrübe kazanmaktadır.

Şimdi de ülkemizde patlayıcı ile ilgili ruhsat çalışmalarına, çok kısa bir şekilde değinelim.

- Ateşçi Ehliyeti : Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerince illerde yeterli müracaat olunca hemen imtihan açmakta olup sözel ve yazılı şekilde yapılmaktadır. Müracaatta ilkokul diploması, temiz kağıdı, ikametgah, resim vs. istenmektedir. İsteyen herkes bu imtihana girerek başarılı olursa ateşçi ehliyeti almaktadır.

- Patlayıcı kullanma, taşıma, depolama ruhsatı: Konu Bayındırlık ve İskan Md.'ce Emniyet ve Jandarma ile birlikte prosedürler yerine getirilerek ruhsatlandırılmaktadır. Taşıyıcı belgesi de yine emniyetçe, depo temini sonrası verilmektedir. Ma-

den ruhsatı dışında madencilikle ilgili hiçbir belge, kuruluş, maden mühendisi vs. konuya dahil edilmeden patlayıcı ile haşır neşir olacak bir maden işletmesine patlayıcı ruhsatı alınırken patlayıcı kullanım kapasitesi teknik standart da taşocağı çalışmalarından m3 taş (kalker) başına kg patlayıcı olarak uygulanmaktadır.

Maden dairesinin yurt çapında organize olamaması her konuda olduğu gibi bu patlayıcı konusunda da insiyatifi Bayındırlık Müdürlüğü'ne bırakarak, işlerin ağır aksak yürütmesine sebep olmaktadır.

££ Maden Dairesi'nin ww yurt çapında organize olamaması her konuda olduğu gibi patlayıcı konusunda da insiyatifi Bayındırlık Müdürlüğü'ne bırakarak işlerin ağır aksak yürütmesine sebep m^5 olmaktadır.

Şimdi bu kadar aksayan bir sektörde Maden Mühendisinin Ateşçi ehliyetine sahip olması düşüncesine doğal olarak karşılık.

Maden mühendisi, planını projesini yapan, ocak işletme yönetmesini tanzim eden veya bu yapıların sahadaki uygulanmasını organize eden kişidir. Bedenen çalışmaz, beyni ile çalışır. Vardiya mühendisi de olsa, vardiya organizasyonu ana işidir.

Dolayısıyla küçük işletme zihniyeti, ufak hesaplar ve bizim insanımızın çalışkanlığı, atikliği bir araya gelince, personel sayısındaki azlık vs. sebeplerden dolayı mühendis eline patlayıcı alma sıklama yapma hissine kapılarak, yeni bir tablo çizmektedir.

Sonuç olarak;

- Konu ile ilgili tüm bilgiler üniversitelerde verilmelidir. Ayrıntılı bilgi ve stajlarla konu olgunlaştırılmalıdır.

- Maden Mühendisine Ateşçi ehliyeti gibi bir uygulama, konuyu ülke şartlarında başka noktalara götüreceği, küçük işletmelerde 5 senelik esareti tamamlayacak meslektaşların bazıları resmen ateşçi olarak çalışacaklardır.

- Yaygınlaşmamış il maden müdürlükleri yerine patlayıcı konusunda insiyatifi elinde bulunduran Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerince bu imtihanlara diğer meslek grupları da girip maden mühendisinin binmeye çalıştığı dalda kesilecektir.

- Kullanılan patlayıcı kg'la orantılı olarak Maden Mühendisi çalıştırma zorunluluğu bu konuda tecrübeli mühendis sayısını artıracak ve iş alanı açacaktır.

- Patlayıcı imalatçıları mühendis seviyesinde seminerler açmağa davet edilmeli, Odamız da bu konuda çalışma yapmalıdır.

- Asıl sorun "Fenni Nezaretçi" aldatmasıdır. Merkezi idare şekliyle madencilik sektörü bir noktaya varamaz. Fenni nezaretçisi büyük illerde, Maden dairesi Ankara'da dağda ocakta sarı çizmeli mehmet ağa oluşumunun en kısa sürede değişmesi gerekir. Fenni nezaretçiyi tecrübeli bir maden mühendisi olarak görüpte, şantiyelerde ocaklarda kamu karşısında sorumluluk taşıyan diğer mühendisler de görev verilirse uygulamalar daha etkin olacaktır.

Patlayıcı-Maden Müh. konusunu daha da ileri götürerek, "patlayıcı giren yere Maden Mühendisif) girer" ilkesini getirme çalışmasının yapılması gerektiğine inanıyorum. Özellikle kg'la orantılı olarak Maden Müh. çalıştırma zorunluluğu, mühendisin her zaman organizasyonun başı olduğunu içine sindirmesini, aksi halde "İngilizce bilen Maden Mühendisi Ateşçiye ihtiyaç vardır" ilanlarına rastlamanın kaçınılmazlığını bir kere daha vurgulamakta yarar vardır.

Ruhsatların alınması, patlayıcının taşınması depolanması ve ocakta kullanılması safhasında mutlak surette görev alan, veren maden mühendisi yeterince özveride ve bilgedir. Değişmesi gereken işletmelerin zihniyeti, maden dairesinin etkinliği, maden kanunu, vs.dir.

(*) Fenni nezaretçi dışındaki Maden Mühendisi

DUNYA PİYASALARINDAN HABERLER

TELEVİZYON, STRONSIYUM TÜKETİMİNİ DE YÖNLENDİRİYOR¹

ÇEVRE YANÜRÜN

Yeni pazar araştırmalarının sonuçları, TV tüpü imalatının, 90'lı yılların tamamı boyunca SrCO₃ tüketimini uyaraçağını ve 70'li yıllarda başlayan bu eğilimin sürekli tırmanacağını ortaya çıkardı. SrCO₃'ün en önemli kullanım alanı olan renkli TV pazarındaki büyümenin, 1990'da 0.12 Mt'dan fazla tüketime yol açtığı bildiriliyor.

TV tüplerinin camlarındaki SrCO₃ enklüzyonu, izleyicilerin radyasyondan zarar görmemeleri için bir tür kalkan işlevi görüyor ve yalnız ABD'nde, her yıl 22 milyondan fazla renkli TV cihazının satıldığı bildiriliyor. Uzak Doğu ülkelerinde imal edilen ve büyük bir çoğunluğu ihraç edilen renkli TV cihazlarının tüplerinde de SrCO₃ kullanılıyor. Avrupa'daki TV imalatçıları ise, X-ışını yayılımını engelleyebilmek için, fiziksel barikat kullanmak yerine, devre dizaynlarında özgül değişiklikler uygulamayı tercih ediyor ve dolayısıyla, SrCO₃ talebi de büyük ölçüde K.Amerika ile Uzak Doğu'da merkezleniyor.

TV imalat teknolojisinde "dijital stereo" uygulamalarından sonraki aşamanın, "yüksek tanımlı" (high definition) TV cihazlarının imali yönünde gelişmesi bekleniyor ve değişik bir resim formatı ile iki kat daha fazla sayıda hat kullanılan bu yeni teknoloji sayesinde konvansiyonel cihazlara göre, daha geniş ekranlarda daha net görüntülerin sağlanabileceği bildiriliyor. Teknolojik gelişmelerin yüzyılın sonuna kadar, Sr talebini daha da canlandıracağı ve bu nedenle,

geleneksel TV pazarı için geleceğin pek de pembe olmayacağı tahmin ediliyor. Konunun uzmanları, "düz ekran teknolojisinin, monokromatik bilgisayar monitörleri pazarlarında yeterince yol aldığı"na, "renkli düz ekran teknolojisinin, renkli TV pazarında da önemli ölçüde pay sahibi olacağına ve dolayısıyla, Sr içerikli TV tüplerinin daha çok kullanılacağına dikkat çekiyorlar.

SrCO₃'ün ana hammadde kaynağı olan sölestin cevherinin daha çok Türkiye, İran, Meksika ve İspanya'da çıkartıldığı ve bu dört ülkenin, 1990'da 0,23 Mt dolayında gerçekleşen dünya üretiminin %90'ını karşıladıkları açıklanıyor. Bu ülkelerdeki hammadde kullanımının, yok denecek kadar az bir miktarda olduğu, hatta, sölestinin SrCO₃'a bile dönüştürülmediği ve çok önemsiz işlemlere tabi tutularak, ya da doğrudan tuvönan halinde Almanya, ABD ve Japonya gibi işleyici ülkelere, sevkedildiği ve toplam dünya sölestin talebi içinde, renkli TV imalının %70'lik bir pay sahibi olduğu bildiriliyor.

Yeni araştırmalar, sölestin arz modelinde de değişiklikler oluştuğunu ortaya çıkardı. Meksika'daki sölestin üreticilerinin SrCO₃ tesisleri kurduğu ve son zamanlarda, K.Amerika ile Uzak Doğu'daki TV tüpü imalatçılarına doğrudan SrCO₃ şevkine başladıkları açıklanıyor. Halen Japonya'nın başlıca sölestin kaynağı olan İspanya'nın da SrCO₃ imaline geçtiği ve G.Kore'de, Alman-Japon ortak girişimiyle yeni bir SrCO₃ üretim tesisinin kurulduğu bildiriliyor.

Yeni pazar araştırmalarının sonuçları, çevre mevzuatının, SO₂ emisyonları ile ilgili olarak getirdiği kısıtlamalar nedeniyle, enerji santrallerindeki baca gazı desülfürizasyonu (BGD) prosesinin yanürünü olarak çok bol miktarda jips elde edildiğini ve daha şimdiden Almanya ile Japonya'daki üretimlerin 2.5 ve 2 Mt'a eriştiğini ortaya çıkardı.

Çevre mevzuatı hükümlerine uyulabilmesi amacıyla enerji santrallerine monte edilen BGD ünitelerinin sayısındaki artışa paralel olarak, 90'ların başında Avrupa'nın jips üretiminde artışlar kaydedildiği bildiriliyor. Ayrıca K.Amerika'nın da BGD jipsi bakımından önemli bir hammadde kaynağına dönüşmesi ve aynı dönem için, bu ülkedeki üretimin 10-15 Mt'a çıkması bekleniyor. Bununla birlikte, nakliyat maliyetleri, yanürünlerin istenen saflıkta olmayışı ve doğal jips kaynaklarının rekabeti gibi faktörlerin, BGD kökenli jips talebi için engel oluşturduğu da hatırlatılıyor.

Gerek doğal, gerekse yanürün kaynaklı malzeme açısından, jips ve anhidrit pazarının inşaat sektörünün kontrolü altında bulunduğu ve metropol ekonomileri de ortaya çıkan gerilemenin en başta inşaat sektörünü etkilemesi nedeniyle, jips talebinin düştüğü ve kriz derinleştiği bu eğilimin de süreceği açıklanıyor.

Dünya jips talebinin %33'ü en büyük pazar olan Asya'dan kaynaklanıyor ve K.Amerika ile B.Avrupa'da %30 ve %20'lik payları ile sıralamanın başında yer alıyorlar. Toplam talebin 1990'da %2'lik bir düşüş kaydetmesine rağmen, Asya'daki

DUNYA PİYASALARINDAN HABERLER

MEVZUATI JİPSİN OLARAK KURTARILMASINI HIZLANDIRDI²

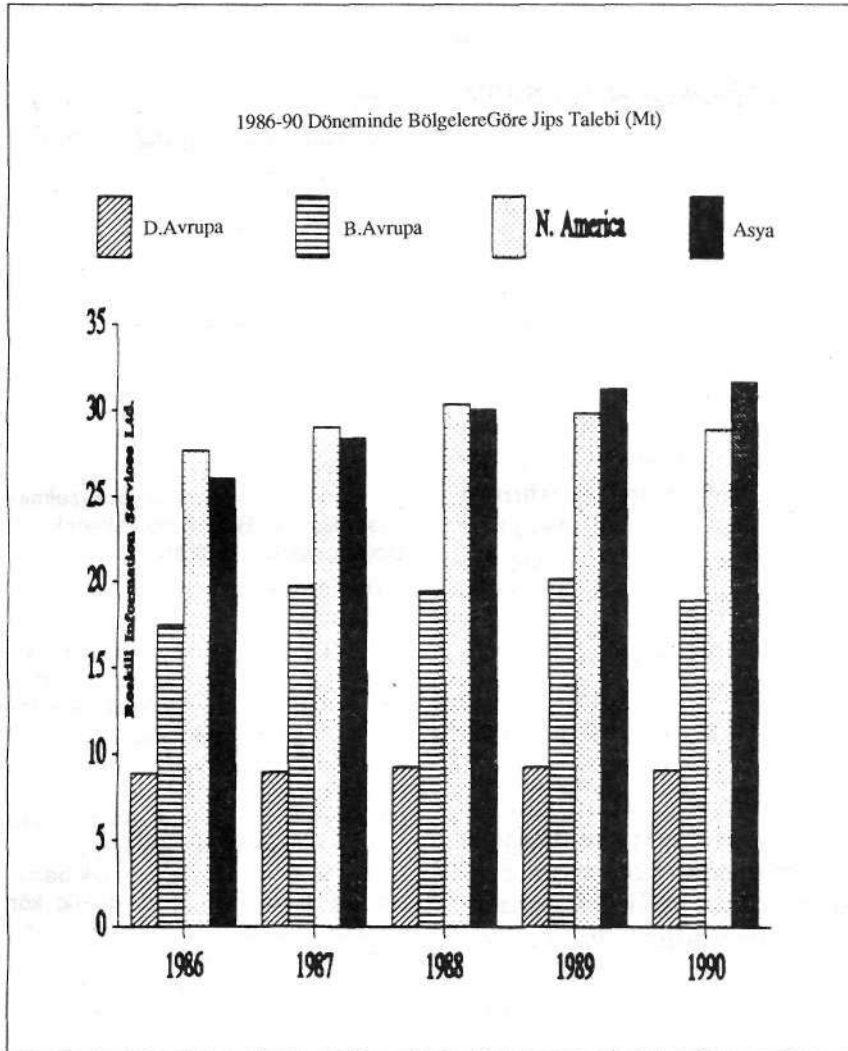
tüketimin 75.000 t kadar arttığı ve bu artışın ardındaki ana nedenin de, kıtanın en büyük pazarı olan Japonya'daki tüketim büyümesi olduğu bildiriliyor. Jips talebinin 1990'da %1 ve %6'lık alçalmalar kaydettiği, K.Amerika ve B.Avrupa'daki emsallerine göre, Japonya'nın inşaat sektörünün, global ekonomik

gerilemeden daha az etkilendiği anlaşılıyor.

1991'in jips madenciliği için kötü bir yıl olduğu açıklanıyor ve tüketimin daha da alçalması bekleniyor. Dünya çapında gözlenen ekonomik gerilemenin derinleşmesiyle birlikte, Asya'daki tüketimin bile 1991'de alçaklığı bildiriliyor ve 80'li yılların so-

nunda kaydedilen sağlıklı büyümenin, 90'ların ortalarına kadar geri dönmeyeceği tahmin ediliyor.

Jips madenciliğinin ve bağlı işkollarının, dünya ölçeğinde, oldukça konsantre bir dikey entegrasyona uğradığı, tekelleşmenin dorukta olduğu ve jips ile jips ürünleri pazarının, birkaç büyük şirketin kontrolü altında bulunduğu belirtiliyor. Örneğin ABD'nde jips madenciliği ile uğraşan dört şirketin, K.Amerika'daki 1990 satışlarının %82'sini gerçekleştirdiği ve keza, Avrupa'daki üç şirket ile bunların fiillerinin de kıtadaki alçı pazarının %95'ine hakim olduğu vurgulanıyor. Jips pazarındaki daralmanın, paylarını korumağa çalışan tekeller arasında sıkı bir rekabete yol açtığı ve bu olgunun tezahürü olan fiyat kırmaları sonucunda, jips ile alçı fiyatlarının son yıllarda %20-40 oranında düşüşler kaydettiği bildiriliyor. Fiyat alçalmaları ile talep düşüklüğünün kaçınılmaz olarak, büyük şirketlerden bazılarını zarara uğrattığı ve halen, National Gypsum'un dahil olduğu iki ABD tekelinin, "Federal İflas Mevzuatı" çerçevesinde korumaya alındıkları ve USG Corporation'ın da aynı akıbetin eşliğinden döndüğü açıklanıyor. Araştırma sonuçları, jips pazarı üzerindeki baskının 1992'de şiddetini koruyacağını ve fiyat alçalmalarının süreceğini gösteriyor.

(1). (2): Bu haberler, Roskill Information Services Ud.'in 27 Ocak 1992 ve 3 Mart 1992 tarihli basın bültenlerinden derlenmiştir. Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler, aynı firmanın yayınladığı *The Economics of Strontium 1991* ve *The Economics of Gypsum and Anhydrite 1992* başlıklı raporlarda bulunmaktadır.

Ayda bir yayınlamayı hedeflediğimiz Madencilik Bülteni'nin düzenli ve nitelikli bir biçimde çıkarılması sizlerin aktif desteklerinizle mümkündür. Madencilik ile ilgili olarak, İnceleme, Araştırma, Derleme, Haber, Yorum vb. yazılarınızla Bültenimizi desteklemenizi bekliyoruz. Katkılarınız bizlere yol gösterecek ve sektördeki tartışmaların doğru sonuçlara ulaşmasını sağlayacaktır. Saygılarımızla

Madencilik Bülteni

YÖNETMELİK DEĞİŞİKLİĞİ

Maden Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin Madencilik Fonu'nu içeren bazı maddeleri değiştirilmiştir. Yönetmeliğin Fon Yönetim Kurulu içerikli 38 inci maddesi. Fon Genel Sekreterliği Teşkilatı'nın görev ve sorumluluklarını kapsayan 39 uncu maddesi ve teminatlar dışında Fon'a yapılması gereken ödemeleri düzenleyen 55 inci maddesi, 19 Nisan 1993 tarih ve 21557 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TBMM KARARLARINDAN

Maden ocaklarında ve enerji üretim alanlarında meydana gelen can kaybını önlemek, ocakların verimli ve güvenli çalışmalarını sağlamak, olayların nedenleriyle iş güvenliği konularını araştırmak ve alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla, Meclis Araştırması Komisyonu'nun üyeleri ne, Genel Kurul'ün 16.3.1993 tarihli 81 inci birleşiminde yapılan seçim sonucunda, 12 milletvekili seçilmiştir.

Komisyonun çalışmalarına ışık tutacak bilgi ve belgeler Odamız'dan Komisyon Başkanı Şinasi ALTINER tarafından istenmiştir. Bu konuda görüş ve önerileri olan üyelerimiz Oda ile iletişim kurabilirler.

B R I Ç

Tedbirleri Alın

♠ AD		
♥ RDV		
♦ 7		
♣ V 976543		
♠ V10987	K B D G	♠ 65432
♥ 876		♥ 1095432
♦ V 962		♦
♣ 10		♣ 86
		♠ R
		♥ A
		♦ ARD 108543
		♣ ARD

Güney	Batı	Kuzey	Doğu
2 Trefl	Pas	2 Pik	Pas
3 Karo	Pas	4 Trefl	Pas
7 Trefl	Pas	Pas	Kontr
7 SA	Pas	Pas	Pas

Doğunun kontru Lightner kontrudur ve Batıdan "anormal" bir çıkış ister. Bu genellikle hasmın konuştuğu ikinci naturel renktir (burada karo, çünkü kuzeyin 2 Pik cevabı konvansiyoneldir). Güney, Doğunun isabetsiz kontru üzerine 7 SA'ya düzelmemiş olsaydı, Batı karo çıkacak ve Doğu çakararak kontratı batıracaktı.

Batı pik valesini çıkar. Oyun planınızı yapın.

CEVAP: Tek tehlike kararların 4-0 olmasıdır. Buna karşı tedbir alınmaz, yani kendinize ikinci bir şans tanımanız gerekir. Bu da, olsa olsa, treflerin 2-1 dağılmış ve onlunun bir tarafta sek olmasıdır. Çünkü yerin uzun trefMerini çekmek için bir daha yere geçmenize imkan yoktur. Öyleyse, ilk eli pik asıyla alın, pik damına kör asını atın, sonra da üç kör omörüne üç büyük trefl onörünüzü debloke edin! Şimdi trefl valesini onaylayın ve diyagramdaki gibi onlu düşerse, elinizi açın; düşmezse karo girin.

SATRANÇ - BRİÇ - SATRANÇ - BR

SATRANÇ

Bu sayımızda, daha önce belirttiğimiz gibi bazı özel durumlarda nasıl mat edileceğini bulacaksınız. Bunlar sırasıyla; vezir ile mat, kale ile mat, iki fil ile mat ve fil çiftiyle mattır. İki at ile özel bir durum yoksa ve savunmada hamle hatası olmamışsa mat yapılamaz.

Vezir ile Mat:

Taşlar; Beyaz: Vb3, Şe2

Siyah: Şf4

- 1- Vbc2+ Şefi 2- Şf3 Şfel
3- Ve2 mat. 4-Vcl mat.

Vezir ile mat 10'dan az hamleyle yapılabilir.

Kale ile Mat:

Taşlar; Beyaz: Şa1, Kb1

Siyah: Şd5

1- Şb2, Şd4, 2. Şc2, Şe4, 3. Şc3, Şe5, 4. Şc4, Şe4 şahlar karşıya geldiği zaman, "kale ile şah!" denilerek, siyah şahın bir sıra gerilemesi sağlanır.

5. Kbel + Şf5 6. Şd4, Şf4, 7.Kfl + Şg5 8. Şe4, Şg6, 9. Şe5, Şg5, 10. Kgl + Şh4, 11. Şf5, Şh3, 12. Şf4, Şh2, 13. Kg3, Şh1 14. Şf3, Şh2, 15.Ş2, Şh1, 16.Kh3 mat.

İki Fil ile Mat:

Taşlar; Beyaz: Şgl, Fe2, Fh2

Siyah: Şe4

İki fil ile mat yapmak için şahın ve fillerin işbirliğiyle rakip şahı köşelerden birine götürmek gerekir.

1. Şf2, Şd4, 2.Ff3, Şd3, 3. Fe5, Şd2 4. Fe3, Şcl, 5. Şe3!... Şaha geçebileceği kareler bırakmak gerekir. 5'nci (Şe2) hamlesiyle siyah şaha gidecek hane kalmadığı için pat olur. 5.....Şdl

6.Fb2, Şel, 7.Fc2, Şfl. 8. Şf3, Şgl, 9.FI5, Şfl, 10. Fc3, Şgl, 11. Şg3, Şfl, 12. Fd3+Şgl 13. Fd4 + Şh1, 14.Fe4 mat.

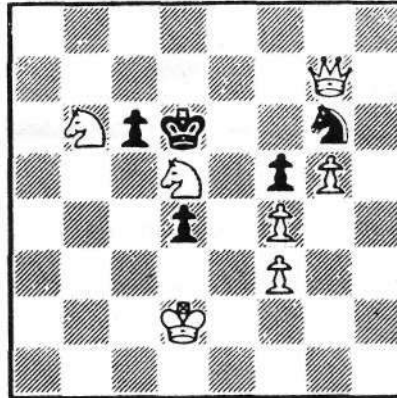
At ve Fil ile Mat:

Taşlar; Beyaz: Şa5, Fh5, Aal

Siyah: Şc6

Problem : 3

A. Bayersdorfer
Problem sumlung 1902

Üç hamlede mat.

Çözüm:

1.Ac7

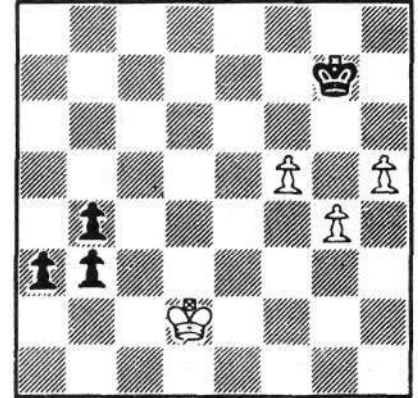
1... Axf4, 2.Ve5! Şexe5, 3.Ac4 mat

1...Şd5, 2.Vxd4! Şxd4,3.Ae6 mat
1...d3, 2.Ac8, Şc5 3.Vc3 mat.

1. Ab3 Şd6 2.Şb5 Şd5
3.F17+ Şd6 4.Fc4 Şe5, 5. Şc5 Şe4, 6. Şd6, Şf5, 7.Fd3+ Şf6, 8.Ad2 Ş17, 9.A13 Şf6, 10.Şd7 Ş17, 11.Fc4 + Şf6, 12. Fe6 Şg7 13.Şe7 Şg6. 14.F^4 Şg7, 15.Ae5 Şh6, 16.Şf6 Şh7 17.Af7 Şg8, 18.F15 Şf8 (Güç bir durum. Rakip şahı mat yapmak için uygun olan diğer köşeye sürüklemek gerekiyor.) 19.Fh7 Şe8, 20.Ae5 Şf8 21.Ad7 + Şe8, 22.Şe6 Şd8, 23.Şd6 Şe8, 24.Fg6 + Şd8, 25.Ac5 Şc8, 26.F17 Şd8, 27.Ab7 + Şc8, 28.Şc6 Şb8, 29.Şb6 Şc8, 30.Fe6 + Şb8 31.Ac5 Şa8 (Pat durumuna dikkat etmek gerekir.) 32.Fd7 Şb8, 33.Aa6 + Şa8 mat.

Etüt : 3

Vitali S. Kovalenko
Primorsk 1976

Beyaz kazanır.

Çözüm:

1.Şc1! b2, 2.Şc2! b3,3.Şb1 Şf6, 4.h6 şf7 5.g5 Şf8, 6.g6! Şg8, 7.g7 Şh7, 8.Vg8! Şxg8, 9.16 Şf7 10.h7 kazanır.

"FENNİ NEZARETCİLİK", BUGÜNKÜ DURUMU, NASIL OLMALIDIR?

A İlhami ALP
Maden Mühendisi

Maden Kanunu'nun 31. maddesinde: "İşletme ruhsatı sahibi, işletme süresince en az bir maden mühendisini FENNİ NEZARETÇİ olarak görevlendirmek zorundadır," der. Yetki ve sorumlulukları 21. maddede ve bu maddenin şümülünde, aşağıdaki şekilde Tüzük'te belirtilmiştir. 22 ekim 1984 tarih, 18553 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan MADEN VE TAŞOÇAKLARI İLE AÇIK İŞLETMELERDE VE TÜNEL YAPIMINDA ALINACAK İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ ÖNLEMLERİNE İLİŞKİN TÜZÜK'ün 2.. maddesinde, FENNİ NEZARETÇİ (FN): "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği gereklerinin yerine getirilmesinden ve işletmenin teknik esaslar çerçevesinde çalıştırılmasından sorumlu maden mühendisi veya maden yüksek mühendisi..." diye tanımlamıştır. FN'nin görevi de: "FN'nin en az onbeş günde bir ocağın işçi çalıştırılan yerlerini denetlemek, sonucunu noterden onaylı FN Defterine öngöreceği öneri ve önlemlerle birlikte yazıp imzalamak zorundadır. Denetimin yapılmamasından, öneri ve önlemlerin yerine getirilmemesinden işveren sorumludur." diye belirlenmiştir. FN'nin nitelikleri ise: "FN görevini üstlenecek maden yüksek mühendisi veya mühendisinin bir maden işletmesinin teknik işlerinde, en az beş yıllık deneyiminin bulunması zorunludur. Grizulu veya kendiliğinden yanmaya elverişli kömür damarlarının bulunduğu işletmelerde görevlendirilecek FN'nin, bu beş yıllık süreyi, aynı nitelikteki ocaklarda geçirmiş olmaları gerekir" diye belirtilmiştir.

Ayrıca, DAİMİ NEZARETÇİ'nin tanımı yapılmış; fakat, Maden Kanunu'nun değişmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun haricinde, bir de NEZARETÇİ tanımı bulunmaktadır: "FN tarafından gerekli görülen işleri yürütmek veya bunları gözetim altında bulundurmaya üzere yazılı olarak

görevlendirilen, gerekli deneyim ve teknik bilgiye sahip, en az ilkökul mezunu kişi..."

Maden işletmelerinin iş güvenliği denetimi bu Tüzük'e göre yapılmaktadır. Biraz detaylı incelendiğinde, Tüzük'ün tamamen büyük maden işletmelerinin ve Zonguldak Havzası'nın şartlarına göre nazırlanmış olduğu görülmektedir. Zonguldak'taki büyük grizu faciaları hariç, Türkiye'deki diğer maden işletmeleri ile karşılaştırıldığı zaman, iş kazalarının yoğunluğunun, küçük maden işletmelerinde meydana geldiği görülmektedir. İş güvenliği denetimlerindeki gözlemlenme dayanarak yaptığım istatistiklere göre, %70'in üzeri

^^ Fenni Nezaretçilik
ww büyük işletmeler
de dahil, bütün maden
işletmelerinde tam
rayına oturmuş bir
müessese görünümünden
çok uzaktır.
Tabiri caizse, "yasak
savmak" kabilinden
öteye gitmiş
değildir. 95

rindeki iş kazaları, küçük maden işletmelerinde meydana gelmektedir. Bu rakam globaldir. Zira, küçük maden işletmelerinde çalışan işçilerin %90'ından fazlası, sigortasız çalıştırılmaktadır. Kazaya uğrayan işçiler, yetkili yerlere bildirimde bulunmadan, kanuni hakkını aramadan, işten çıkarılmakta veya birazcık tazminatla işverenle konuyu kapatmaktadırlar.

FN'lik büyük işletmeler de dahil, bütün maden işletmelerinde tam rayına oturmuş bir müessese görünümünden çok uzaktır. Tabiri caizse, "yasak savmak" kabilinden öteye gitmiş değildir.

Türkiye'de insan unsuruna değer verilmeye başladığı andan itibaren, bunun da değişeceğine inanıyorum. Zira iş kazalarındaki uzuv kayıpları ile ilgili rakamları zaman zaman gazetelerde görmekteyiz. Rakamlar yüksek görülmeyle birlikte, neticede bir insan uzunun kaybıdır; maddiyatla ölçülemeyecek bir husustur. Bu tazminatların yüksek oluşu, bir yerde, iş kazalarına karşı önlemlerin alınmasında etken olmakta; caydırıcı rol oynamaktadır.

Bugün, Türkiye'nin çalışma ortamında düşünülen tek şey üretim ve kârdır. Ne kadar fazla üretim gerçekleştirilirse, birim maliyet düşecek ve kârlılık artacaktır. Hal böyle olunca FN'nin yapmış olduğu yönergelerle göre çalışmalar sürdürülebilir mi?

FN'lik konusu üç ana bölümden oluşmaktadır. Birincisi, FN olarak çalışandan kaynaklanan sorunlar; ikincisi, çalıştırandan, yani işverenden kaynaklanan sorunlar; üçüncüsü ise, FN'nin üniversiteden, yüksek okuldan almış olduğu eğitim ve kendisini bu yönde yetiştirmesidir.

Türkiye'de maden mühendisi sayısı ile maden işletmeleri sayısı karşılaştırıldığında, maden mühendisi sayısında oldukça fazlalık bulunmaktadır. Arz-talep prensibine göre, FN'lik konusu, hiç de Maden Mühendisleri Odası'nın koyduğu ücret tarifesine göre yapılmamaktadır. Emekli olmuş, iş bulamamış maden mühendislerinin, ne acıdır ki, az bir ücretle bu görevi yapmakta oldukları bir gerçektir. Sadece Maden Dairesi'ne ve Çalışma Bakanlığı'na karşı sorumluluk giderilebilmeye çalışılmaktadır. Sahanın yerini bilmeden FN'lik yapanlar bulunmaktadır.

İkincisi, işverenden kaynaklanan sorunlar: Maden işletmecisi, çoğu kez, FN'nin kendi doğrultusunda düşünen, hareket eden kimse olmasını ister; gayesi, az parayla çok iş yaparak kazancını arttırmasıdır. KÜÇÜK maden işletmelerinde, işveren sadece imza atan, yönergeler hazırlayan, kanuni sorumluluklarını kağıt

üzerinde üstlenen FN istemektedir.

Üçüncü sorun ise çarpıcıdır. Üniversite ve yüksek okullarda mühendislikle ilgili bilgiler verilmeye çalışılır; FN'lik konularında yeterli bilgi verildiği söylenemez. Mezun olan bir maden mühendisi, eğer beş senesini herhangi bir işletmede geçirmişse Tüzük'ün 371. maddesince öngörülen "FN görevini üstlenecek maden yüksek mühendisi veya mühendisinin, bir maden işletmesinin teknik işlerinde, en az beş yıllık deneyiminin bulunması zorunludur." tanımını nasıl belgeleyebilecektir? Maden mühendisliği, teorikten ziyade, pratiğe dayalı bir meslek dalıdır.

Yukarıda bahsedilen üç sorun toparlanırsa, FN'lik, büyük maden işletmelerinde fonksiyonel olabilmekte; küçüklerinde ise, yasak savmaktan öteye gidememektedir.

Tüzük, çok açık bir ifadeyle, işçi sağlığı ve iş güvenliği gereklerinin yerine getirilmesinden ve işletmenin teknik esaslar çerçevesinde çalıştırılmasından sorumlu olduğunu belirtmektedir.

Maden işyerlerinde meydana gelen iş kazalarının çoğunun, iş güvenliği gereklerinin yerine getirilmesinden kaynaklandığı bir gerçektir.

Yeraltı maden işletmelerinde iş kazaları:

1 - Tahkimattan,

2 - Nakliyattan,

3- Elektrikten,

4- Diğer faktörlerden meydana gelmektedir.

Tahkimattan kaynaklanan iş kazaları, ya kavlak düşmesinden, ya kazı yapılırken arına yakın bağ yapılmadan arında çalışmalardan veya yetersiz tahkimattan meydana gelmektedir. Ufak maden işyerleri, orman işletmelerinden çam maden direği almak suretiyle tahkimat yapmamaktadır. Ekseri, meşe vb., çok ucuza bulunduğu ağaçlardan tahkimat yaparak çalışmaktadırlar. Tahkimat, çoğu kez, takoz-direk olarak yapılmaktadır. 50-70 cm uzunluğunda ortadan ayrılmış bir takoz, tavana direk sıkıştırılmakta, bu tahkimat olarak ocaklarda kullanılmaktadır. Bazen, bu tahkimatı dahi görmek mümkün değildir; zira, anayol da

dahil, tavan sağlam diye buna bile lüzum görülmemektedir.

İş güvenliği teftişlerinde, mümkün mertebe, işveren-FN birarada bulunarak denetimin yapılmasına özen gösterilir ki, tesbit edilen noksanların yerine getirilebilmesi için daha etkin olunabilsin. Fakat, ikisinin bir arada bulunup denetimin yapılması nadirattandır. Sebebi malûm, işveren, bütün noksanların FN tarafından yerine getirilmesi gerektiğini savunur; FN ise, hazırlanan bütün yönergelerin yazılıp asılmaktan öteye gitmediğini, ocağa müdahale ettiği takdirde, işverenin buna uymayacağı gibi, FN'liğine de son vereceğini irade etmektedir.

Nakliyatta ise, desandre başlarının da karakol olmadığı gibi, desandre-

İş güvenliği teftişlerinde, mümkün mertebe, işveren-FN birarada bulunarak denetimin yapılmasına özen gösterilir ki, tesbit edilen noksanların yerine getirilebilmesi için daha etkin olunabilsin. Fakat, ikisinin bir arada bulunup denetimin yapılması nadirattandır.

nin kavisli ve engebeli olduğu, vinç çalışırken işçilerin desandreden inip çıktığı, hatta vagonetlere binerek çıktıkları bir gerçektir. Desandreden aşağı vagonetlerin kaçmasıyla ve ocak yollarında arabaların devrilmesiyle meydana gelen iş kazaları, birhayli yekûn tutmaktadır.

Bu tür ocaklarda çalışan işçiler, yevmiyeli olmayıp, çıkardıkları kömür tonajına göre ücret almaktadırlar. Çalışan işçilerin iş güvenliği tedbirlerine ne derece uyacağı düşündürücüdür. Bu şartları FN ne derecede müessir olarak düzeltebilir?

Elektrikten kaynaklanan iş kazaları: Yeraltı ocakları bilindiği gibi rutubetlidir; elektrikli cihazların çoğunun topraklamaları yoktur; ocak içi aydınlatması 220V'luk gerilimle yapılmaktadır; yetkili elektrikçi, ekseri bulunmamaktadır. Elektrik işleri işverence nezaretçi diye vasıflandırılan işçilere yaptırılmaktadır. Meskün yerden uzak küçük maden işletmelerinde, işverenle FN, bu sorunu acaba nasıl çözebilir?

Her yeraltı işletmesinin kendisine mahsus özellikleri bulunmaktadır. Tavan yapısı-yan basınçlar-taban kabarması-ince damar -kalın damar- oda topuk- göçertmeli vs. çalışma şartları, tahkimat şartları, hepsi farklıdır. Bu farklılıkları en iyi bilen, orada çalışan maden mühendisi, yani FN'dir. FN bütün bu çalışma koşullarını hangi yetki ile düzeltebilecektir. FN'liğin bugünkü durumunun değiştirilmesi gereklidir. Maden Mühendisleri Odası'nın belirlediği ücretin çok altında ücretle FN'lik yapılmaktadır. Bazen, yapılan hizmetlerin karşılığın alınmadığı da olmaktadır. Bu durumların düzelebilmesi için, önce üniversite ve yüksek okullarda işçi sağlığı ve iş güvenliği derslerinin konması gerektir. Bir tüzük tadilatı ile FN'liğin esasları belirlenip, yaptırım gücünün ortaya çıkarılması lâzımdır.

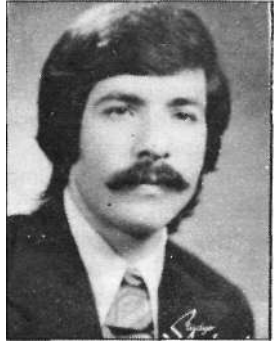
Tüzük gereklerini yerine getirmeden, iş güvenliğini tehlikeye (hayati tehlike) sokarak çalışan ocakların, anında kapatılıp, ilgili mercilere haber verilmesi yetkisi FN'de olmalıdır. FN'lerin, Maden Mühendisleri Odası'nca tayin edilip, ücretin Oda tarafından takdir edilip ödenmesi gereklidir. Her maden üreticisi, Oda'ya, belirlenmiş kıstaslarda, zorunlu olarak FN'lik ücreti yatırmalıdır. İşletme projelerinin vizesi Oda tarafından yapılmaktadır. Oda, vizesini yaparken, yerinde topografik ölçü yaparak uygunluğunu aramalıdır. Zira, masa başı yapılan afakî projelerle, ocakların birbiri içine girip tehlikeli çalışmaların yapıldığı bir gerçektir. Bu hizmetlerin, Oda'nın şubelerince de verilmesi mümkün kılınmalıdır. Oda'nın malî gücünün artmasının yanı sıra, faaliyet alanları da genişlemiş olur ve Maden Dairesi'nin tam olarak yapamadığı hizmetleri de eksiksiz yapmış olur.

YITIRDIKLERİMİZ

Prof. Dr. Yavuz AYTEKİN

1935 Şebinkarahisar doğumlu Y. Aytekin, İTÜ'nden 1960 yılında mezun oldu. MTA Enstitüsü'nde işbaşı yapan ve daha sonra Berlin Tü'nde akademik kariyerine başlayan meslektaşımızı, DEÜ Maden Bölümü'ndeki görevini yürütürken geçirdiği bir kalp krizi sonunda 8 Mart 1993 tarihinde kaybettik.

Aziz KUNDUR

Malatya doğumlu A. Kundur, ODTÜ'nden 1974 yılında mezun oldu. GL'nin Tunçbilek Bölgesi'nde işbaşı yapan meslektaşımız, daha sonra devlet hizmetinden ayrılarak özel sektöre geçti. Yurtören Ltd. Şti.'nde çalışan üyemiz, aniden tutulduğu bir hastalığa yenik düşerek 10 Mart 1993 tarihinde aramızdan ayrıldı.

**YITIRDIĞIMIZ DEĞERLİ
ÜYELERİMİZİN AİLELERİNE,
YAKINLARINA,
ARKADAŞLARINA ve TÜM
MADENCİLİK CAMİASINA
BAŞSAĞLIĞI DİLİYORUZ.**

Fehmi BAGCIOGULLARI

1931 Tekirdağ doğumlu F. Bağcıoğulları, Zonguldak Maden Teknik Okulu'ndan 1959 yılında mezun oldu. ETİBANK Keban Simli Kurşun İŞL'nde işbaşı yapan meslektaşımız, Keçiborlu İşi.'de teknik müdürlük ve Murgul (KBİ)'da müessese müdürlüğü görevlerini yürüttükten sonra, 1989'da emekli olmuştu. Kamu hizmetinin ardından, özel sektörle çalışmaya başlayan üyemiz, BİLFER AŞ'nin bölge müdürlüğünü yürütmekteyken, 27 Şubat 1993 tarihinde geçirdiği bir kalp krizi sonucunda aramızdan ayrıldı.

MADENCİLİK Bülteni

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Adına
Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Alpaslan ERTÜRK
Yönetim Yeri: Selanik Cad. 19/3 Kızılay-ANKARA
Tel: 425 10 80-Fax: 417 5290

• Ayda bir yayınlanır.

• Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

O imzalı yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlarına aittir.

Odayı ve bülteni sorumlu kılmaz. Yazarlara ücret ödenmez.

Dizgi & Mizanpaj : Grafik Dizgi Tel: (4) 434 03 31 - 434 16 67

Baskı: Kozan Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şirketi

Tel: :(4) 341 14 27 Fax: 341 28 60